





Grafikai Szemle

Folyóirat a grafikai iparágak számára. Felelős szerkesztő: Wanko Vilmos. Főmunkatárs: Gondos Ignác.  Megjelenik minden hó végén. A Magyarországi Könyvnyomdászok  és Rokonszakmabeliek Szakköre kiadása. XXIII. évfolyam **3. szám. 1913 március**



GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA. A MAGYARORSZÁGI KÖNYVNYOMDÁSZOK ÉS ROKONSZAKMABELIEK SZAKKÖRÉNEK KÖZLÖNYE

Lapunk jelen számának hosszabb közleményei a következők: Lovag Falk Zsigmond meghalt. — A vidéki szakmai oktatásról. — Gondos Ignác: A betűk reszeléséről. — G-t J-b: Eszakamerika nyomdászai. — Ifj. Aigner Antal: Nyomdászati szakrajzoktatás. — Herzog Salamon: A spieszes gépszedés. — Faltusz Éde: Különleges festékeinkről (I. közlemény: A három- és négyszínű képnymotatásra alkalmas festékek)

LOVAG FALK ZSIGMOND MEGHALT

Csak néhány hét mult el azóta, hogy az ünneplők soraiiba állva, lovag Falk Zsigmond 70 éves nyomdász-ságának évfordulója alkalmával megköszöntük azt az áldozatkészséget és jóindulatot, melyet a Szakkör iránt körülbelül két évtizeden át táplált s ma már a közismert hirt kell feljegyeznünk, hogy jövevőnk e hó 9-én, életének 83. évében eltávozott az élők sorából.

Oszinte megilletődéssel gyászoljuk őt s megújítjuk emlékezetünkben a hosszú pályafutás sikereit, melyek mindig a közért való munkálkodásából sarjadtak. Már akkor felismerte a szakmafejlesztés szükségességét, a mikor az még csirájában volt. Látta keletkezni, növekedni és hatalmassá fejlődni anyaegyesületünket, látta a küzdelmeket, melyeknek koronája az anyaegyesület palotája és az abbaziai Gutenberg-villa. De Falk nemcsak látta mindezeket, hanem kitartásával, józan előrelátásával állandóan gyámolította is. De nyomdász-társadalmi munkálkodásán kívül tevékeny munkása volt gazdasági és társadalmi életünk majdnem minden ágazatának, ahová tekintélye és megállapodott hírneve elhívta.

A pátriárcha-kort elért szak-társunk elszenderülése nem lehetett sem meglepő, sem váratlan s mégis úgy érezzük távoztával, hogy a nagy nyomdászcsalád egy oszlopos taggal lett szegényebb.

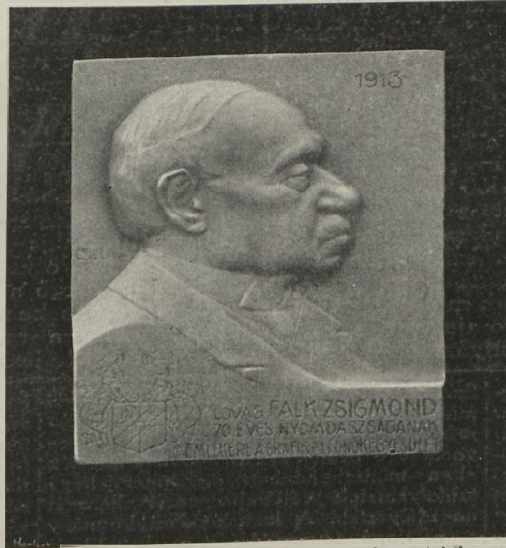
Falk Zsigmond lovag életrajza eseményekben gazdag olvasmány. Apja jómódu kereskedő volt, de tönkrement s a fiuknak maguknak kellett eltartásukról gondoskodni, így került Falk 1842-ben a Beimel-nyomdába tanoncnak, ahonnan később az egyetemi nyomdába gyakornoknak szegődött el. Felszabadulása után munkásévei a szabadságharc kitöréseig az ismert egyhangúságban folytak le. Ki kell emelnünk azonban, hogy a munkásmozgalmakból — ha ugyan ilyenről akkoriban beszélni lehetett — kivette a részét. A nyomdai munkások, akik a munkájuknál fogva közvetlen érintkezésben

voltak a szabadságért, a fölszabadításért annyira hevülő sajtóval, tanácskozni kezdtek a helyzetükön, véget akartak vetni rossz helyzetüknek, értekezleteket tartottak, mozgalmat indítottak. Ez volt az 1848-as árszabálymozgalom, amely az akkori viszonyokhoz mérten türehető munkabéreket teremtett; ebben a mozgalomban volt olyan nagy része

Táncsicsnak. A forradalom kitörésekor nemzetőr lett s a lefolyt szabadságharcban is élénken vett részt. A világi fegyverletétel után Bécsbe került, ahol bátyja, Falk Miksa ajánlatára, aki akkoriban már a „Wanderer” segédszerkesztője volt, a Sommer-nyomdában alkalmazást talált. Bécsben hosszú időt töltött Falk, részben mettrói, részben művezetői állásban. A kiegyezés után alapították a Pesti könyvnyomda részvénytársaságot s ennek Falk lett az igazgatója, s azt kiváló szaktudással vezette halála napjáig. Az Első magyar betűöntőde alapításának eszméje is az ő nevéhez fűződik, valamint ahogy ő vetette fel egy alapítandó nyomdászszakiskola gondolatát is. Nagy szerepe volt a társadalmunkban annyira híres magyarsítási mozgalomban és abban a küzdelemben is, amelyet nagy erővel

folytattak a munkások a hétfői lapok megszüntetéseért. Amikor sok-sok tárgyalás után országosították a nyomdász-egyesületet, Falk Zsigmond a munka nagy részét vállalta magára. A belügy-miniszter az egész országos egyesületet megemmisítette és Falknak, az országos egyesület elnökének minden energiájára szükség volt, hogy a sok fáradtsággal fentartott és nagy érdemű tömörülés megmaradhasson. Az 1885. évi árszabálymozgalomban a munkások Falkot kérték föl a főnököknél való közbenjárásra. Szerepe volt az 1890. évi árszabálymozgalom idején is, amikor mint nyomda-igazgató is a munkások oldala mellé állott.

Közgazdasági, ipari és humanitárius intézmények



Lovag Falk Zsigmond nyomdász-ságának 70 éves jubileuma alkalmából a Főnökegyesület által készített plakett.

előmozdításában szerzett érdemeit a legfelsőbb helyen is méltányolni tudták. Erdemei elismerésül a király a Ferenc József-renddel tüntette ki. Az 1878. esztendőben a III. osztályú vaskoronarendet kapta, amelynek alapján a lovagi rangot is nyerte. Királyi, majd udvari tanácsossággal is elismerték kiválóságát. Ugyancsak 1878-ban a francia kormány a becsületrend keresztjével tüntette ki Falkot, melyhez később több más külföldi rendjel is járult.

Az áldozatkészségeért, amelylyel a szakmafejlésztés nagy munkáját segítette, Körünk 1890-ben tiszteletbeli tagjává választotta Lovag Falk Zsigmondot. Tartsuk mindenkor tiszteletben emlékét!



A VIDÉKI SZAKMAI OKTATÁSRÓL.



Lapunk múlt havi számában megjelent évi jelentésben sajnálattal kellett megállapítanunk, hogy Körünk vidéki helyi csoportjai az elmúlt évben alig fejtettek ki önálló működést, amint hogy erre módjuk sem volt, mivel szakmai oktató-működést anyagi erő hiányában nem is lehet végezni. Egyben azonban jeleztük, hogy a Kör vezetősége igenis hajlandó — bár anyagi áldozatok árán — a helyi csoportok működését biztosítani és előmozdítani.

A szándék most testet öltött s április hó 1-étől a helyi csoportok anyagai tekintetében is bizonyos foku autonómiához jutnak. Körünk anyagi helyzete az utóbbi időben némileg javult s vezetőségünket e kisebbsérvű javulás is arra serkentette, hogy — kötelességéhez hiven — a vidéki helyi csoportok kötelekébe tartozó tagok szakmai oktatásának intenzitását növelje. E kérdést úgy oldottuk meg, hogy a tagdíjak egy csekély hányadát a helyi csoportok vezetőségeinek visszautaljuk. E hányad a helyi csoportok taglétszámához képest 40—160 korona között váltakozik és véleményünk szerint nem sok ugyan, de éppen elegendő arra, hogy vidéki vezetőségeink intenzívebben munkálkodjanak a szakoktatás fejlesztésén.

A visszautalt hányad összegéhez mérten módjuk lesz a vidéki csoportoknak: nyomtatványkiállításokat, felolvasásokat rendezni, pályázatokat kiírni

s nagyobb csoportok még szűkebb keretű tanfolyamok szervezésére is gondolhatnak.

Ez az eddigi állapotokhoz viszonyítva határozott haladást jelent, mert míg eddig a Szemlén kívül legfeljebb egy kiállítás tudtunk rendezni, addig ezental csakis a helyi vezetőségek ügybuzgalmától függ, hogy vidéki tagjaink szélesebb mederben folyó szakmai oktatásban részesülhessenek.

Ismételjük, hogy csakis a helyi vezetőségek ügybuzgalma az az erő, mely ezental a vidéki csoportok tagjainak oktatását kisebb vagy nagyobb erővel viszi előbbre, mert Körünk vezetősége a hányad visszautalását a tagok illettekeinek pontos befizetésére állapította.

Helyi csoportjaink vezetőségeinek figyelmébe ajánljuk, hogy a vidéki tagok illettekeik 25—30%-ával maradtak adósak, ami a központban igen érezhető hiányt okozott és egyúttal a vidéki szakoktatási működést is erősen korlátozta. Az április 1-ével életbelépő új rendszer is csak az esetben fog teljes sikerrel járni, ha a helyi csoportok vezetőségei az illettekek pontos fizetésére szorítják a tagokat és ha lelkes és lankadatlan buzgalommal igyekeznek helyi csoportjuk tagjainak számát növelni. Minél nagyobb a tagok száma és minél pontosabb az illettekek befizetése: annál nagyobb a helyi csoportok hányada s annál intenzívebb működést lesznek képesek kifejteni a vezetőségek! Amit annál inkább elvárunk, mivel a központ a Szemlén és az esetleges nyomtatványkiállításokra kiküldendő előadó utiköltségének 50%-án kívül csak erkölcsi támogatást nyújthat.

Körünk vezetősége előtt tisztán állt a helyzet: a vidéki tagok szakmai oktatása nem olyan intenzív, mint amilyent a vidéki szaktársak szakmabeli természetes visszamaradottsága megkövetelné, de ezzel szemben megállapította azt is, hogy ennek csakis a vidéki szaktársak nemtörődömsége és szaktanítás iránti érzéketlensége az oka s hogy mindezek a szakköri illettekek pontatlan fizetésében nyilvánulnak meg. Az illettekek pontos fizetése eddig csakis a helyi pénztársak ügybuzgóságán mulott és sok olyan várost tudnánk felsorolni, ahol igazán ügybuzgó s Körünk érdekeit igazán szíven viselő szaktárs kezelte anyagi ügyeinket s mindennek dacára a tagtársak ügyünkhöz nem méltó lanyhasággal teljesítették kötelezettségeiket.

Lapunk jelen számának rovatai: A Szakkörből. Pályázatok. Technikáról. Papirzakma. Feljegyzések. Hivatalból. Mellékleteinkről.



A SZAKKÖRBŐL



A Szakkör rendezésévi közgyűlését március hó 31-én, hétfőn este 7 órakor tartja meg a Szakegyesület nagytermében. Kívánatos, hogy a tagtársak ez alkalommal nagyobb érdeklődést tanúsítsanak a Kör ügyei iránt s tömegesen jelenjenek meg a közgyűlésen, mivel a tapasztalat is bizonyítja, hogy a vezető szaktársakra is lelkesítőleg és serkentőleg hat a tagok ügybuzgósága. A megválasztandó új vezetőségre igen nagy feladatok megoldása hárul s ezért is üdvös volna, ha a tagtársak — ha mással nem — pusztán megjelenésükkel demonstrálnák, hogy a Szakkör jövőjét szívből viselik s ugyanezt fokozottabb mértékben megkívánják azoktól a szaktársaktól is, akikre a Kör vezetőségét bízta.

Szaktanfolyamunk államségélye. Megemlékeztünk annak idején arról, hogy a

Szakkör választmánya a kereskedelemügyi minisztériumhoz fordult szaktanfolyamainak állami segélyezése tárgyában. Az erre vonatkozó beadványt a napokban intézték el a minisztériumban olyképpen, hogy tanfolyamaink céljára egyezer koronát engedélyeztek. A kereskedelmi kormány e pártfogó támogatásáért e helyütt is köszönetünket fejezzük ki, de nem hallgathatjuk el egyszerűen ama — különben elége ismeretes — véleményünket, hogy a felsőbb hatóságtól joggal elvárhatnánk, miszerint az ilyen nagy horderejű s egy műparág fejlődését és művészi irányba való terelését szolgáló intézményt — mint a Szakkör szaktanfolyama — az ezer koronánál jóval nagyobb anyagi támogatásban részesítse. Valószínű, hogy a minisztérium nem is zárkózna el eme óhaj teljesítésétől, ha tanfolyamaink szélesebbalapkora fektetni módunkban állna. Sajnos, Körünk szűkös anyagi viszonyai lehetetlennek teszik, hogy tanfolyamaink nagyobb szabású szakiskola jellegével bíró intézménnyé fejleszteszük, de viszont bizonyos, hogy ha a Szakkör vezetősége biztosítva látná egy nagyobb összegű —

egyelőre 2500—3000 koronányi — államségély engedélyezését: nem habozna szaktanfolyamunk szervezetének kereteit lényegesen tágítani, mert köztudomású, miszerint a Szakkör a tagdíjakból erre a célra szánható összeget jóval meghaladó költséggel tervezett tanfolyamok rendezését — súlyos anyagi válság elkerülése okából — meg nem kockáztathatja. Tanfolyamunk erőteljes fejlesztését mindenkor óhajtottuk s így ama reményünknek adunk kifejezést, hogy az új vezetőség a jövő évi tanfolyamok szervezése alkalmával tájékozódást fog szerezni, nem-e volna lehetséges egy nagyobb összegű állami támogatás kieszközlése oly célból, hogy tanfolyamainknak régen óhajtott nagyobb mérvű fejlesztése keresztülvihető legyen. A segély engedélyezésével kapcsolatban tudatta a minisztérium, hogy tanfolyamunk felügyeletével továbbra is Vig Albert királyi tanácsost, iparoktatási főfelügyelőt urat bízta meg, aki annyi jóindulattal és érdeklődéssel viseltetik intézményünk irányában, hogy hálátlanság volna meg nem említeni, miszerint a magyar nyomdászati szakoktatás már — közviszonyainkhoz képest — elég

E visszás állapotot akarjuk megszüntetni az új rendszer életbeléptetésével, mert ismerve a vidéki vezető szaktársak természetrajzát, bizzunk abban, hogy a helyi csoport bizalmából rájuk ruházott tisztségükből folyó kötelességeiknek pontosan fognak eleget tenni s minden erejük megfeszítésével fognak arra törekedni, hogy a szakköri helyi csoport eredményes és szép működésre tudjon utalni. Ez azonban csak akkor sikerülhet nekik, ha a helyi csoport taglétszáma emelkedni fog s az illetékek is pontosan fognak befolyjni.

Ha eme feladatuknak megfelelnek, úgy kétségtelen, hogy a vidéki szakmai oktatás rendszeresítése is nagy lépésekkel fog előre haladni. Központi vezetőségünk a legmesszebbmenő erkölcsi támogatásban hajlandó részesíteni a vidéki vezetőségeket, akiknek ezután csak arra kell ügyelni, hogy a rendelkezésükre bocsátandó anyagi erőt okosan és célszerűen kihasználják.

A nagyobb vidéki városokban elég kedvező lesz az alkalom tanfolyamok, felolvasások és szakelőadások rendezésére, mert ehhez más fórumok anyagi támogatását is lehet kieszközölni, amint ezt több városban tapasztalhattuk.

Nagyobb szabásu nyomtatványkiállításokat most esetleg sürűbben is rendezhetnek, mert ezeknek költségére még a kisebb taglétszámú városokban is meglesz a kellő anyagi fedezet.

Kivánatos, hogy ezentul minden nagyobb városban évenként legalább egyszer irassék ki egy pályázat, mert ilyennek valóban serkentő és izlésnemesítő hatása szokott lenni.

Ezek mellett pedig a helyi vezetőség feladatai közé tartoznak még a vándor nyomtatványgyűjteményekből rendezendő kiállítások rendezése, vitáesték rendezése a helyi nyomdáknak készített munkákról és különböző szakkérdésekről, amint ezt már egynehány városban rendszeresítették is.

Mindezekre rámutatva nem mulaszthatjuk el ama reményünknek kifejezést adni, hogy újításunk jó hatást kelt a vidéki szaktársak körében, mert hiszen sokszor kellett elutasítanunk az olyan kéréseket, amelyeknek célja a helyi csoport részére való anyagi segély kieszközölése. Eddig nem volt Körünk abban a helyzetben, hogy e követeléseket teljesíthettük volna s ama tény, hogy most, mikor Körünk

sorsát anyagi tekintetben is a javulás útjára sikerült terelnünk, első dolgunk volt a vidék egy régi óhaját teljesíteni, csak amellet bizonyít, miszerint a központi vezetőség is tudja a kötelességét s azt mindenkor teljesíteni hajlandó, de a vidéki szaktársaktól ezentul még több joggal várhatja, hogy a Szakkör mellé állanak s ennek eszméiért küzdők táborát ezentul nagyobb számmal fogják növelni s erősíteni.



A BETÜK RESZELÉSÉRŐL



Ugy mondják, hogy századokkal ezelőtt a nyomdászok művészek voltak. Ha akkor rájuk illet e jelző, úgy ma mesterszedőinket méltán illeteli szintén a „művész“ elnevezés, mert annyi bizonyos, hogy manapság a szedőnek sokkal több mindenféléhez kell értenie, mint a multban. Ma ugyanis a szedésnek oly sok csinja-binja van, hogy ezermester az, aki mindezekben járatos... Nézzük csak meg napjainkban egy mesterszedő munkahelyét, mimindennel találkoznak azon! A festőszerszámon kívül egy kisebb felszerelésű lakatosműhely az, ami szemünkbe ötlük. Reszelők, satu, kalapács stb. hevernek körül költői rendtelenségben, amelyek mind szükséges munkaszerszámai — a betűszedőnek.

Es mégis úgy látszik, hogy a régi nyomdászlegények multbani tevékenysége volt a művészi, mert hiszen ma lépten-nyomon jól-rosszul — vagy talán inkább rosszul? — utánozzák „művészi“ munkát végző nyomdászaink és grafikusaink...

De nem ezzel kívánok foglalkozni! Elkalandoztam — a különböző „szedői“ szerszámok kapcsán — tárgyamtól: a köznapi munkában, a gyakorlati életben gyakran használatos reszelővel, vagyis a betűkireszelésével kívánok foglalkozni.

A multban nem volt annyira elterjedt a betűkösszereszelése, a husnak eltávolítása stb., mint ma. A manapság használatos, többnyire nagyhusu betűfajoknál gyakran kerülünk abba a helyzetbe, hogy a betűt meg kell reszelnünk, hogy a kívánt sort, esetleg a betűk közötti egyforma hézagot megkapjuk. A tömörszerű szedés módok szinte elkerülhetlenné teszik a betűkösszereszelését nemcsak verzalisknál,

szépnek mondható fejlődése nagyrészt az ó páratlan újszerűségnek s mireánk buzditólag ható jóindulatu pártfogásának tudható be. Hisszük, hogy eme jóakarata továbbra is rezerválja a Szakkör részére!

Szaktanfolyamaink előadásai a befejezéshez közelednek, még két előadás lebonyolítása van hátra s ennek megtörténte után a tanfolyam vezetősége hozzászól a tanfolyami munkák halmazának rendezéséhez. A tanfolyami munkákból ez idén — valószínűleg pünkösdkor — kiállítását rendezünk, egyrészt, hogy az előadók és a hallgatók közös munkálkodását demonstráljuk, másrészt, hogy az eredményt teljes egészében feltárva megláthassuk az új rendszer előnyeit és hátrányait s ezeknek mérlegeléséből leszűrheessük a tapasztalatokat, melyeket a jövő évi tanfolyamok rendezésénél kell értékesítenünk.

Kolozsvári szaktanfolyamunk előadásai e hó elején befejeződtek. A tanfolyam csupán a táblázat és hirdetésszedésre terjedt ki, amely tantárgyakat 17 esti előadáson adta elő Lengyel Sándor szaktársunk. A hallgatók száma 17 volt, akik közül 4—5 kimaradt, a többiek pontosan résztvettek

az előadásokon s buzgósággal dolgoztak, dolgozva tanultak. Az elmulaasztott órák száma összesen csak 44. Az eredmény a beérkezett jelentés szerint kielégítő, amiről egyébként lapunk olvasóinak is módjukban lesz meggyőződni, amennyiben a hallgatók munkáinak javát lapunk legközelebbi számában reprodukáljuk. A tanfolyam részletes lefolyásáról egyébként a május havi számunkban közlendő kimerítő tanfolyami jelentésben fogunk megemlékezni.



PÁLYÁZATOK



A **Wottitz-féle számlapályázatra** lapunk zártáig (március 15-ig) nem érkezett be pályamunka. Remélhető azonban, hogy nem leszünk kénytelenek a pályázatot meghosszabbítani, mivel — tapasztalat szerint — a pályamunkák rendszeren az utolsó órákban küldetnek be.

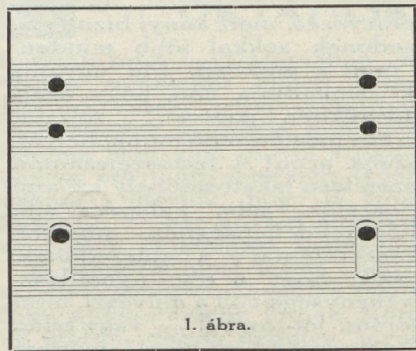
A **Grafikai Szemle szövegoldalainak szedéselrendezéséből megoldására pályázatot** hirdetünk s az erre vonatkozó pályázati feltételeket (lásd lapunk mai számának 66. oldalát) mesterszedő szaktár-

saink szives figyelmébe ajánljuk. Tudomásunk szerint ez az első ilyen tárgyú pályázat, melynek eredménye elé nagy várakozással nézünk. Ez érthető is, mivel egy szakfolyóirat szövegoldalainak egysegés és újszerű megoldása egyike a legnehezebb mesterszedői feladatoknak. Ezt ugyan kevesen tudják, mert a könyvtervezést a szaktársak leg többje leicsinyli, fitymálva beazól róla, holott éppen ennek a közönségesnek vélt feladatnak a megoldása kívánja meg a mesterszedőtől a találékonyságnak és izlésnek legnagyobb és legtisztultabb mértékét. A feladat megoldhatóságának nehézségére való tekintettel a pályadíjak is a szokottnál nagyobb összegben lettek megállapítva, az első díj 100 korona, a második díj 50 korona, egyenrangú munkák esetén e díjak egyesíthetők és két, de legfeljebb három egyenlő díjra oszthatók. A pályázat folyó évi szeptember hó 30-án jár le s a bírálati jelentés, valamint a reprodukciók az 1914. évi január havi számban közöltetnek. Itt emlíjtük meg, hogy a pályázat nyílt, tehát a pályázni óhajtó szaktársak részletes felvilágosítást is kérhetnek a

amelyek megteremtésüknél fogva gyakran nagyhü-
sua, hanem sokszor kurrenszeknél is.

Dacára e körülményeknek, mégis sokan vannak,
kik a reszeléshez szükséges segédeszközök hiányában
egy-egy betű reszelésekor nemcsak képletben, hanem
tényleg fizikai kinokat állanak ki, amennyiben az
egyik kézben a betűt, a másikban a reszelőt fogva,
inkább az ujjakat, mint a betűket reszelik. Ahol a
reszelendő betűk lefogására alkalmas készülékkel
nem rendelkeznek, könnyen segíthetünk egy a bajon,
hogy egy jól záró sorzóban helyezzük el a betűt
két kvadrát között, a betűt magát egy annak vas-
tagságánál vékonyabb térszóval alátámasztva, azt
kellően lezárva, kényelmesen dolgozhatunk.

Jó szorítókészüléket készíthetünk egyébként a leg-
egyszerűbb eszközökkel: egy darab négyyszögű fa,



két darab négy-
vagy hatpontos
ólom- vagy rézlé-
nia és néhány szeg
szükséges ehhez,
hogy ily egyszerű
betűszorító készü-
léket házilag elő-
állíthassunk. — A
rendelkezésünkre
álló sima fadarab-
ra az egyik léniát
egy erősítjük meg,
hogy az ne legyen
mozgatható,
vagyis 2-4 lyukat
furva abba, szeg-
gel rögzítjük, míg a második, ezzel egyenkö-
zűen elhelyezendő léniába lyukat vájunk, ebbe szeg-
verünk, de úgy, hogy a léniát mozgathassuk s az
a különböző nagyságu betűket befogadhassa. Az
nem szorol magyarázatra, hogy ezt a mozgatható
vonalat kézzel kell leszorítanunk, mert erre egyéb
alkalmatosságunk nincs. Segíthetünk azonban ma-
gunkon úgy is, hogy a mozgatható vonal mellé a
betű leszorítására egy szeg-erősítünk oly módon,
hogy végzett munka után azt könnyűszerrel eltávolí-
tassuk. Ezáltal is megkönnyítjük munkánkat,
amennyiben mind a két kezünk szabad, míg ha az
egyik léniával szorítjuk a betűt, csak felkéz-
szeléstől. E felvilágosításokat Gon-
dos Ignác, lapunk főmunkatársától kell
kérni. (Budapest, VI, Bajnok-utca 14, I. em.)

PAPIRSZAKMA

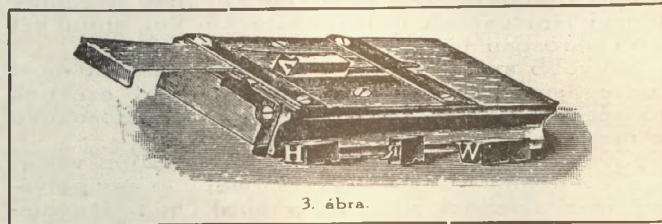
Goldzieher Géza papirnagykereskedő
két papírmintafüzetet és egy füzetet adott ki
„Gyakorlati tudnivalók a papírosról”
cím alatt, melyben a gyakorlatban fel-
használható papírokat ismerteti. Részletes
és könnyen érthető módon mondja el a
könyvben mindazokat a hasznos tudni-
valókat, melyek egy a kalkulációhoz, mint
a papír gazdaságos felhasználásához fel-
tétlenül szükségesek. A könyv tartalma-
nak ismertetésére még visszatérünk.

A papír jelentősége a technikában.
A papír azok közé az anyagok közé tar-
tozik, melyeket a technika csaknem min-
den ága használ, értékesít. A papír ma-
napság rendkívül sokféle hivatást tölt be,
nincs az iparnak olyan ága, amelyben ne
játssza valami legalább csekély szerepet
s nincs oly technikai készítmény, mely a
papírral, ha távolról is, bármiféle vonat-

kozásban nem áll. De még azon esetben
is, ha eltekintünk a papír ismeretesebb
használati módjaitól s más különlegesebb
technikai üzemek felé pillantunk, azt a
tapasztalatot szerzzük, hogy a papírnak
a valóban ritkának és speciálisnak ne-
vezhető műszaki készítményekhez is fel-
tűnően köze van. Nem kutatjuk részlete-
sen, hogy melyek azok a nagyszerű tu-
lajdonságai a különféle papírfajtáknak,
amelyek lehetővé teszik, hogy ez az anyag
visszatartóhatatlanul beforakodjék a tech-
nika minden ágába, mert hosszú volna
ezeknek a kiváló sajátosságoknak az egyen-
ként való elősorolása, csupán azt jegyez-
zük ide, hogy a papír legfontosabb előnye
az, hogy igen intenzív felszívóképességgel
rendelkezik. Nem beszélünk az enyvezet-
len papírról, mely mindenféle folyadékot
fel tud szívni rostjai közé, ennek tulajdon-
ságait az itatópapír működéséről mind-
nyájan ismerjük. Meg kell jegyeznünk,
hogy ha a legtöbb anyagnak megvan a
maga kisebb-nagyobb foku felszívó ké-
pesége, a papír e tulajdonsága annyira
első helyen áll közöttük, hogy mellette a
fa, szövetek fel sem említhetők e tekin-

dolgozhatunk, második kezünkre pedig annál is
inkább szükségünk lehet, mert hiszen az egész
készüléket is tartanunk kell, hacsak nem helyezzük
olyan helyre, hogy az egyik oldalának támasztéka
legyen. A primitív alkotmányának vázlatos rajzát-
mutatja be az 1. ábra.

Ahol csak egyszerű reszelésről van szó, vagyis
ahol nem szükséges a betűt aláreszelnünk, vagy
nem a betű melletti hust
távolítjuk el úgy, hogy
két betű egymásba legyen
tolható, (lásd a 2. ábrát),
elvégezhetjük ezt úgy is,
hogy a betűt a reszelőre
fektetve, azon annyiszor
huzzuk végig, míg a kívánt
mennyiségű hézagot eltá-
volítottuk a betű képének
megsértése nélkül. Egyszerű és célhoz vezető eljárás
ez, melynél kellő elővigyázat mellett a betű sem
szél meg s az ujjak is épen maradnak.



Legkönnyebb azonban munkánk, ha egy ábránk
(l. 3. ábra) szerinti betűszorító-készüléket szerzünk
be, amely munkánkat nagyban megkönnyíti. A költ-
ség — alig kerül többé 5 koronánál — olyan mini-
mális csekélység, hogy e készülék beszerzésétől jól
számító nyomdatulajdonos bizonyára nem fog ide-
genkedni, mert ha számításba vesszük, hogy resze-
lésre többnyire nagyobb betűk kerülnek, amelyek
közül ha csak egy is elromlik, mindenestre nagyobb
a kár, mint amilyen összeg a betűszorító-készülék-
ben fekszik, — eltekintve attól, hogy az e készülék-
kel való munkálkodásunk biztosabb volta mellett
gyorsabb is, mert a betű szorosan áll, míg kézzel

telben. A legtöbb anyag csupán folyadé-
kok felszívására van berendezve, a papír
ennél többre képes: gázokat, sőt szilárd
halmazállapotú testeket is képes részec-
kéiben bensőleg lekötöni. A papír becses
felszívóképességét legújabbán nagy siker-
rel alkalmazzák a szénzűrőberendezések-
nél. A szénzűrők — például cukorgyár-
rakban — akkor működnek legjobban, ha
bennük igen finoman van elosztva a szén-
por. Ez az elosztás azonban rendkívül
költséges és nehéz mesterség. Miután
azonban az elosztástól függ az, hogy mily-
mértékben tartja vissza a szénpor a meg-
szűrendő folyadék alkatrészeit, ki kellett
találni valamely olcsó módot az elosztás
keresztülvitelére. Egy olasz felfedező a
papírt hirt segítségül az elosztás alkal-
mával. A papírt a szénporral teleszivattja,
hogy a kívánt hatást elérje. A tapasztal-
atok azt igazolják, hogy a papírba fel-
szívott szénpor egészen más hatásokkal
dolgozik, mint a rendes uton — még
hozzá költségtöbblet árán — elosztott
szénpor. Használhatósága megfelel a drága
berendezésű szénzűrőknek. A papírt leg-
újabbán szivesen felhasználja az elektro-

való reszelés, vagyis segédeszközök nélkül a munka hosszadalmassága mellett a betű épsége is kockázta van.

Ha az elmondottak dacára sem birjuk keresztülvinni, hogy a munkaadónk vagy faktorunk szükségességét leveles, tákoljunk össze egy olyan alkotmányt, mint fentebb leírtam. Ez ugyan nem olyan jó, mint az ábrában bemutatott vagy ehhez hasonló készülék, de jobbnak hiányában ez megelőbb, mintha teljesen szabadkézzel, minden segédeszköz nélkül dolgozunk. GONDOS IGNÁC.

ÉSZAKAMERIKA NYOMDÁSZAI

Amerika!... Hányan vágyódnak a dollárok hazájába? E vágyódás nemcsak a felföld és magyar alföld mezőgazdasági proletariátusát, hanem az ipari munkásság és köztük szaktársaink nagy részét is hatalmába keríti. Nem csoda! Itthon nyomor és nélkülözés, a tengerentúlról meg az életviszonyok oly leírását kapjuk, melyek ábrándképnek tűnnek fel. És kinek nincsenek ábrándjai, melyeket megvalósítani akar...

Bennünket amerikai szaktársaink társadalmi és gazdasági helyzete érdekel különösképpen. Úgy véljük, szolgálatot tesszünk a magyar nyomdai munkásságnak, ha — a Korrespondent für Deutschlands Buchdrucker nyomán — ezzel megismertetjük.

Ha az ember az északamerikai nyomdászszövetség (International Typographical Union of North American) elnökének az 1912. évről szóló jelentésének bevezető sorait olvassa, kész a benne foglalt állítások nagy részét az „amerikai faj” nagyzoalási tulajdonságának betudni. Hisz nem mond benne kevesebbet, mint: „A munkabérek a dollárok millióival emelkedtek és a munkaviszonyok is javultak. A nyomdászszövetség minden ténykedésével tagjainak jólétét és ezzel az emberiség előrehaladását mozdítja elő. Semmiféle üzleti vállalkozás nem volt eredményesebb, semmiféle ipari vállalkozás nem prosperált jobban”...

Ezt azonban a számok és tények oly alaposágával okolja meg, melyek minden kételyt kizárnak és meggyőznek bennünket arról, hogy az amerikai nyom-

dászszövetség az amerikai szakszervezeti mozgalomban — különösképpen a könyvipar trade unionai között — taglétszám, szabadelvű szellem és eredmény tekintetében első helyen áll. A könyviparban dolgozó munkásság tulnyomó része köréje csoportosul.

Az amerikai szakszervezeti központ (American Federation of Labor) kimutatása szerint 1,756.735 tagja közül 89.600 volt a könyviparban foglalkoztatva. E szám a következőképp oszlik meg: nyomdászszövetség 51.800, gépmesterszövetség 19.000, könyvkötőtestvériség 7900, litografusegyesülés 2100, tömítőek uniója 4200, rézmetszők 3700 és a berakószövetség 900.

A könyviparban foglalkoztatott munkások valamennyi szervét egybeolvasztani régi óhaj. Sajnos, azonban megvalósítani mindmáig nem sikerült. Habár a felsorolt szövetségek közül az első öt az International Allied Printing Assiationban már szorosabb szövetségre lépett, mely szövetségnek célja harc esetén kölcsönös támogatást nyújtani. Ami a szedőket illeti, kétféle csoportok vannak: németek és angolok. Ezek szoros kapcsolatot képeznek. Annyira, hogy az átlépés minden különösebb formalitás nélkül történhetik és a megszerzett jogok sem szenvednek csorbát.

Az északamerikai Typographenbund működési területe Kanada, Kuba, Hawaii, Portorico és a Philipini szigetek. Tagjai között nyomók, expeditorok, hirdapírók és betüntők vannak. 1912 május hó 31-én 689 helyi csoportja és pedig 636 angol és 19 német-amerikai volt; az expediciókban alkalmazottak helyi csoportjának száma 29, a hirdapíróknak 4 szakosztálya és a betüöntőknek 1 szakosztályuk volt.

A faktorok (foremen) nemcsak hogy lehetnek, hanem kell, hogy a szövetség tagjai legyenek. Erről a 42. §-ig szól: „Minden egyén, ki valamely helyi csoport működési területén faktori ténykedést fejt ki, köteles szakmája csoportjához aktív tagként tartozni.” A faktorok jogait és köteleseit nem kevesebb, mint 12 § szabályozza.

Amerikában szedőnők is vannak. Róluk az ár-szabályban többek közt ezt olvassuk: Egyenlő bérek fizetendő egyenlő munkáért mindkét nemnek minden szakszervezeti (szervező) üzemben, mely ezen Unió védelme alatt áll. E felett az illető cso-

technika szigetelési célokra. Lehetséges ugyanis a papírból olyan fajta burkolatot készíteni, amelyet villamos vasutak vezetőkeinek szigetelésére nagy sikerrel fel lehet használni. A papírdrótburok igen vihartálló tulajdonsága, sőt savak behatását is szépen viseli el. A papírt vízhatlanító, tűzhatlanító anyagokkal éppen kiváló feltevő képességénél fogva igen jól át lehet itatni, egyes célokra olajjal is ki lehet készíteni, sőt lakkal, kátránnyal is tele lehet szivatni. Utóbbi, az impregnált kátránypapírt kiváló sikerrel fel lehet használni hajó- és csónaképítéseknek tömítőanyagul. E tömítőanyag feltalásának köszönhető, hogy a mai hajóépítkezéseknél már nem vonják be a hajó vagy csónak egész testét kátránnyal, hanem csak a nyílásokat zárják el tömítő kátránypapírral. Igen célszerűnek mutatkozik ez az új mód a hajó-impregnálás módja helyett annál is inkább, mert hisz a régi hiba — a kátránynak a hajók deszkáin, oldalán való felhőlygása — itt nem fordulhatván elő, feleslegessé válik a folytonos javítgatás, újra való átfestés. A papírt tűzmentesítő anyagul is fel lehet használni.

Oly módon kell csinálni a dolgot, mintha légmentes papírburkot akarnánk a kérdéses tárgy köré vonni. Alkalmos ragasztószerszettel odarögzítjük a papírt a tűztől féltett tárgyra, azután fűrészporból, kaolinból és maradékpapírokból álló keveréket kennek rá, majd legvégül víz-üvegréteget. A tapasztalat azt igazolja, hogy ez a főleg papírból álló massa még a legizzóbb hőségben is megfellel a hozzáfűzött várákoszásnak. E példák a papír műszaki felhasználhatóságának csak néhány, a sok közül kiragadott esetét tárgyalják, látható belőlük, hogy a papír óriási hasznát még ily rendkívüli speciális esetekben is, mint amelyek említettünk, nagyfokú felszívóképességek lehet köszönni.

A rózsahégyi cellulose- és papírgyár Rt. 1912. évi zárszámadása 3,944.183 K bevételt, 3,464.530 K kiadást s így 411.331 K tiszta nyereséget tüntet ki a tavalyi 324.591 koronával szemben. Osztalék részvényenkint 50 korona (5%).

Felbert Gyula, a theresienthali papírgyár magyarországi képviselője, raktárait V. ker., Árpád-utca 10. szám alá helyezte

át. A cég a szakemberek figyelmét ez uton is felhívja a nyomdász segélyező-egyesület nemrég megjelent jubileumi emlékkönyvének papírjára, melyet ő szállított. A cég raktáron tart rendkívül nagy választékú nyomó, közepanyag famentes és amerikai illusztrációs műnyomó papírokat, továbbá borítékpapírokat és kartonokat.



TECHNIKÁRÓL



Az Autoplate-gépek — melyek először Amerika és Anglia nagy újságüzemeiben fényes eredményel alkalmaztattak — térhódítása által a gépszert, helyesen automatikus újságtömöntés az utóbbi években óriási módon fellendült. Az igények fokozódása által a németországi nagy újságüzemek is a legnagyobb meglepédesre használják a gépeket, melyek újságtömöntvények előállításánál jól és gyorsan működnek. Ezen ugynevezett Autoplate Senior — mely perccenként 3—4 nyomásra alkalmas lemezt állít elő — kisebb mását hozza most forgalomba a Mergenthaler Setzmaschinen-

portnak kell örködni. Ha ezt elmulasztja, pénzbüntetéssel, ismétlés esetén kizárással büntetjük." Amit csak helyeselni tudunk.

Ellentétben a legtöbb amerikai unióval, a Typographenbund a külföldről jött szaktársakat minden különösebb nehézség nélkül felveszi tagjai sorába, ha „valamilyen nyomdászszövetségtől, mely kölcsönösségi alapon áll, rendesen kiállított tagsági igazolványt mutatnak elő. Az ily tagsági jegygel bírók olyanoknak tekintetnek, mintha az amerikai szövetség utazó igazolványával bírnának." Egy amerikai munkásszövetségbe való felvétel általában nagy szertartással van egybekapcsolva, melyen a gunyolódni szerető tag örömét lelhetné, ha ez nem kerülne oly sokba. Ez alól a nyomdászszövetség sem képez kivételt.

Nagyon messzire vezetne, ha mindama szertartásokat leírni látnánk, melyekkel a tagfelvétel jár. Megelégszünk azzal, hogy felemlítjük, ha valaki valamely szövetség kötelekébe lép, esküt kell letennie a hűségéről és titoktartásról.

Ami az amerikai szaktársaink munkaviszonyát illeti, arról a szövetség alapszabályai, melyek mellesleg megjegyezve, 162 sűrűn nyomtatott oldalból állanak, sok szakaszban rendelkeznek. A munkaviszonyt szabályozó rész főelve: a heti munkaidőnek nem szabad többől, mint 48 órából állani és egy tagnak sem szabad hetenként 6 napnál többet dolgozni. Kevés szervezet van, ahol erre oly nagy súlyt helyeznek, mint a Typographenbundnál. A vezetőség azt is ajánlja továbbá a tagoknak, hogy „a lapoknál, amennyire csak lehet, az effektív munkaidő (szedés) csak 6 óra legyen". A csoportoknak pedig: „a könyvüzletekben, ahol csak lehetséges, a darabszámú munka megszüntetését".

A szedőgépekről többek között: „A szövetség kívánja, hogy valamennyi védelme alatt álló üzletben, melyekben szedőgépek vannak, ezek mellé csak tanult és szervezett szedő állíttassék. A gép mellé tanulónak senkit sem szabad állítani, aki nem tagja vagy tagjelöltje a szövetségnek és nem bírja ennek beleegyezését. A szövetség nézete, hogy a gépen a számolás és deputát megszüntetendő. Ezért utasíthatnak a csoportok, hogy ott, ahol a rendszer még divik, minden erejükkel törekedjenek ezt megszüntetni."

fabrik G. m. b. H. Berlin N. 4. „Autoplate Junior" néven, mely olcsósága és egyszerűsége folytán különösen középnagy újságüzemeknek tehet kitűnő szolgáltatásokat. Értesülésünk szerint a lapkiadók ezen új gépet, mely a napokban kerül piacra, érdeklődéssel várják s amennyiben ezt a stuttgarti „Neue Tagblatt" s a „Danziger Neueste Nachrichten" megrendelte, érdeklődőknek alkalom kínálkozott a bizonyára gyorsan elterjedő gépet üzemben megtekintetni.

A Taylor-féle betűöntőkészülék — mely nálunk az elmúlt hetekben hozták piacra — rendkívül elmés találmány, melynek hasznát vehetik a kis és nagy nyomdák egyaránt. A készülék lehetővé teszi, hogy az esetleg hiányzó betűket vagy kiegészítő darabokat tetrazésszerű mennyiségben utánaönthessük. Hogy mennyire hiányt pótló segédesszüköznek ígérkezik, mi sem bizonyítja jobban, mint az érdeklődő levelek nagy száma, melyekben a készülék használhatóságát tudakolják. Miután a készüléket nem volt módunkban kipróbálni, az érdeklődők türelmét kérjük míg kísérleteket eszközölhetünk, aminek

megtörténte után a készülék és a vele való bánásmód részletes leírását a tapasztalatainkat nyilvánosságra hozzuk.



FELJEGYZÉSEK



Alpár Sándor † A legszebb férfikorban ragadta ki a végzet körülből, melyet annyira szeretett. Alpár Sándor szaktársunkról valóban csak jót írhatunk s váratlan elhunytát mélyen fájlatjuk. Caendes természetű, a köz érdekében is feltűnés nélkül buzgólkodó, szakmáját szerető nyomdász volt, aki a Szakkör szaktanfolyamán mindenkor szívesen tanított s örömmel osztotta meg tudományát tanítványaival, akiknek nagybecsülését szeretetreméltó szívvelségével is kiérdemelte. Emlékét megőrizzük! Nyugodjék békében.

Szaktanfolyam Miskolcon. A Szak egyesület miskolci helyi csoportja beadványt intézett a kereskedelmi és iparkamarához egy nyomdászati szaktanfolyam létesítése érdekében. Az akció eredményes volt, amennyiben a kereskedelmi minisz-

A tagoknak pénzbüntetés terhe alatt tilos szedésversenyben résztvenni. Legyen ez akár kézi, akár gépszedés. Az öntvények és matricákról akként rendelkeznek ezen szabályok, hogy azokat kölcsön adni vagy kicserélni nem szabad. Amint látjuk, a „szabad Amerikában" a munkaerő kihasználása még sem annyira szabad.

Amerikai szaktársaink, miként a munkaviszony szabályozása terén, akként a segélyezés terén is nagyot alkottak. Első sorban meg kell említenünk a gyönyörű nyomdászotthont a fenséges Kolorado Springben, hol az öreg, rokkant és tüdővésztes tagok üdülést találnak. Van rokkant, aggkori, temetkezési, özvegyi, betegsegélyezési stb. alapjuk. (Akárcsak nálunk.)

A tagok szakmai fejlesztéséről is gondoskodnak. *Itt vannak ugyanis hatva attól a tudattól, hogy csak a szakmájában tökéletesen képzett munkás képes a gazdasági harcban helyét sikeresen megállni.* A jól képzett munkás nem igen kapható arra, hogy esetleges differenciák alkalmával árulója legyen munkástársainak. *Ettől a tudattól vezérelve, a szövetség tagjai részére egy, a legmodernebb gépekkel felszerelt nyomdát rendezett be, melynek látogatása a rendes munkaidő megszakítása nélkül és mérsékelt tandíj mellett lehetséges.*

A nyomor enyhítésére, a jólét emelésére, a kultúra terjesztésére mit tettek amerikai szaktársaink, azt csak úgy méltányolhatjuk, ha ismerjük ama összegeket, melyeket a köz oltárán áldoztak. Az 1911/12. egyleti évben 2,683.200 koronát adtak ki segélyképpen a központban. Ezen összegben nem foglaltatnak benn ama rendkívüli segélyek, melyeket az egyes csoportok folyósítanak. Sztrájksegély címen 114.624 koronát fizettek ki.

A szövetség vagyona 1912 május 31-én — csak a központi pénztárt véve — 3,303.930 korona. Es ez közel egy évtizedes küzdelem után, melyet a 8 órás munkanapért folytattak és a nyomdászotthon megnagyobbítása után, melyre az elmúlt évben egy fél milliót költöttek.

Ha a munkabér és munkaviszonyokat tekintjük, melyekről egy 55 oldalas statisztikai kimutatás ad számot, azt kell mondanunk, az anyagi és erkölcsi eredmények arányban állanak a felhasznált erővel és összegekkel.

terium az iparkamara előterjesztésére hozzájárult egy ilyen tanfolyamnak a miskolci állami fémipari szakiskola keretében való szervezéséhez. A tanfolyam február hó közepén megnyílt s annak tananyaga: a magyar és német nyelv, papírisme, kalkuláció, sajtótörvény ismertetése, szakrajz és vázlatkészítési gyakorlatok. A tanítás munkáját Petrányi, Kosztolányi dr. Zipser tanár urak, Venkovits, Schwartz és Wanko szaktársak vállalták magukra, míg egyes tárgyak tanítására az iparkamarai titkár s egy papírkereskedő kéretnek fel. A tanfolyam gerince a vázlatkészítési tanfolyam, melynek előadója lapunk szerkesztője, aki 16 előadáson tanítja az üzleti nyomtatványok és hirdetések tervezését. — A tanfolyamnak 26 hallgatója van, köztük 8 tanonc, akik a tanfolyam idejére az iparisikola látogatásától felmentettek. Az eddigi eredmények igen jók s így remélhető, hogy a tanfolyam igen szép sikerrel fog zárulni. De nemcsak ennek a tanfolyamnak a sikerét remélhetjük, de reméljük, hogy más nagyobb vidéki városok nyomdászai és illetékes tényezői is felbuzdulnak derék miskolci szaktársaink eredményes akcióján

A 8 órás munkanapért való küzdelem 1905-ben vette kezdetét és ma — eltekintve egy-két eldugott istenhátamögötti fészektől, ahol alig dolgozik tanult nyomdász — a nyomdában elismert munkaidőrendszer a 8 órás munkanap. Ha a sikeres küzdelemnek, mely a dollárok millióit emésztette fel, ma mégis számokban kimutatható gazdasági eredménye alig van, annál nagyobb az erkölcsi eredménye: a tagok családi élete bensőbb, kulturailag fejlettebbek és egészségesebbek.

A 8 órás munkanapért való küzdelem párhuzamosan haladt a tuberkulózis, a nyomdászok azon betegsége elleni küzdelemmel, mely amerikai szakársainkat sem kíméli. A nehéz és kitartó harc eredményének illusztrálására szolgáljanak a következő számok:

Év	Halál-csúcsok száma	Átlagos életkor a halál bekövetkeztekor	Tagok	Haláleset 1000 tagra
1900	419	41:25	32.105	13'00
1905	567	45:26	46'734	12'13
1909	509	46:09	44.921	11'3
1912	655	48:09	53.807	12'5

Ezen számokból okulhatunk! Azt hisszük, a következő számokból is, melyek a bérek folytonos emelkedését illusztrálják. Hogy ne kelljen hosszás fejtegetésekbe bocsátkozni, egyben taglétszám emelkedését is kimutatjuk. Hisz tagadhatatlan, mennél erősebb egy szervezet, annál inkább ér el eredményeket:

Év	Átlagos taglétszám	Az összes tagok keresete dollárokbán	Egy tag átlagos évi keresete dollárokbán	évi keresete koronákban
1909	44.921	40.293.738	897	4431'18
1910	47.848	45.602.944	953	4707'82
1911	51.095	49.770.668	974	4811'56
1912	53.807	53.378.902	992	4900'48

És ha ebből a táblázatból nem is tudjuk meg azt, hogy a gyengébb erő és a jobb erő hogy díjaztatik — helyesebben szólva, mi a különbség az akszidenc és kompresszedő között —, azt azonban kétségkívül megállapíthatjuk belőle, hogy a benne kitüntetett bérek — tekintve az ottani megélhetési viszonyokat is — inkább alkalmasak arra, hogy a munkás emberre érezze magát, kulturális törekvése legyen és kedvet érezzen a szakmában való továbbképzésre.

és hasonlóképpen lépéseket tesznek egy-egy ilyen tanfolyam szervezése érdekében. A miskolci tanfolyam létrehozásában oroszlanrészre van Kissházy Béla urnak, a fémipari szakiskola igazgatójának, aki igazán fáradságot nem ismerő buzgalommal és lelkesedéssel küzdött le a tanfolyam létrejötté elé tornyosult akadályokat. — A tanfolyam lefolyásáról annak idején részletes ismertetést hozunk.

A Jókai-nyomda rt., amely 1912-ben alakult a Berger és Schimek-cégből 120.000 K alaptőkével, első mérlegét 12.484 K nyereséggel zárta. A március 20-ra összehívott közgyűlés 20.000 K n. é. részvény megemléstése által az alaptőkét 100.000 K-ra szállította le.

Rotációs gépmesterek tanulmányútja. A rotációs gépmesterek kérelmet intéztek az Országos Iparegyesülethez tanulmányi támogatás végett. A rotációs gépmesterek ugyanis Berlinbe és Londonba tanulmányutat kívánnak tenni a napilapok kiállítására vonatkozó újabb technika tanulmányozása céljából. Az Országos Iparegyesület végrehajtó bizottságának egyik legutóbbi ülésén elhatározta, hogy

a kérelmet pártolóját terjeszti fel a kereskedelmiügyi miniszterhez.

Két új napilap. „Megint egy új lap!” címen egyik kabarénkban találó és szellemes szatírárt adnak elő. Aki kulturális viszonyainkkal nem ismerős, tényleg azt gondolhatja, hogy a szükséglet kielégítésére létesül a sok, többnyire rövidéletű napilap. Mostanában kettőt kaptunk egyszerre. Pesti Tűkör lapkiadó rt. cég alatt 100.000 K alaptőkével (500 db 200 K n. é. részvény) 1913. január 13-án a Pesti Tűkör napilap kiadására új vállalat alakult. Az igazgatóság tagjai: Dr. Kenéz-Kurländer Ede, Bíró Lajos és Schrank Ferenc. — A másik „Kurir” címen jelenik meg. Ujjtással jött, amennyiben a szokásos alak helyett negyedrért jelent meg az első száma. Technikai kiállítása is jó volt, kár volt azonban két papírost használni, úgy volt azonban a lap szedtetett, nem voltak olvashatók. A második száma e legújabb napilapunknak a már szokásos alakban és fehér papíron készült és — még mindig készűl.

Sztrájk ellen védő szövetség alakult Ausztriában oly célból, hogy olyan ese-

Ma, mikor a nyomdatulajdonosok is kezdik nálunk azt az amerikai munkarendszert egyoldalúan mindinkább meghonosítani, mely sürgős, sürgősebb, legsürgősebb és legeslegsürgősebb jelzéssel serkenti a munkást fizikai erejének teljes mértékű elpazarlására, nem árt — sőt nagyon üdvös — ezen rendszer másik „áldását” is ismerni és meghonosítani törekedni: a munkaidőt és munkabéreket. G. I. b

NYOMDÁSZATI SZAKRAJZOKTATÁS

A könyvnyomtatónak munkája abból áll, hogy adott elemekből, mint: betű, vonal, ornamentum és színek-ből egy bizonyos területen egységes hatású munkát megszerkesszen. Szüksége van tehát elsősorban helyes tér- és arányérzetre, azonkívül stílusismerekkel is kell bírnia. A nyomtatvány sikerült volta azon is mulik, hogy a beosztás, a tagolás részarányos s hogy az egyes arányok egymással összhangban vannak-e? Fontos szerepe van még a színezésnek is. Hogy eme képességeknek a könyvnyomtató megfelelően, rajzolni kell tudnia. Tehát nem azért tanulunk meg rajzolni, hogy magunktervezte diszkekkel rakjuk meg a nyomtatványt, hanem mindenképp azért, hogy működési körünkben segítségünkre legyen. A rajztudás nemesíti izlésünket, látóképesse teszi szemünket, megtermékenyíti képzelőtehetségünket és segít bennünket iparművészeti irányba terelni mesterségünk. Ezen szempontból tehát nemcsak a mesterszedő munkáját könnyíti meg rajzképessége, de hasznát veszi a könyvnyomtatás egyéb tereimében munkálkodó tipografus is.

Azonban nemcsak hivatásunk, szóval gyakorlati szempontból van fontossága a rajznak. A rajzolni tudás fejleszt bennünk a természet szépségei iránti érzékét, fegyelmezi bírálóképességünket, — segít bennünket megérteni és élvezni tudni a művészetet, mert módot nyújt arra, hogy könnyebben értsünk meg egy képet, egy szobrot, egy szép épületet vagy bármilyen műtárgyat. Igyekezünk tehát a rajzot, mint munkálkodásunkban hatalmas segítő eszközt, de mint kultureszközt is elsajátítani.

A következőkben ismertetjük egy olyan grafikai

tekben, amikor a szövetség tagjainak munkásaikkal differenciáik támadnak a az esetleges sztrájk folytán kárt szenvednek, befizetések arányában bizonyos előre megállapított egélyezésben részesüljenek. A szövetség alapszabályait már jóváhagyták.

Az idei Tavasszi Vásár május hó 7-13-ára tervezik megtartani a városligeti Iparcsarnokban.

Király egy nyomdában. Lojalitástól csöpögő hangon emlékeztek meg a világ összes napilapjai arról a világszenzációról, hogy Alfonz király elment az Imparcial szerkesztőségébe és nyomdájába, mert még sohasem látta, hogyan készül az ujság. Megmutogattak neki mindent és a király nagyon érdekődött minden iránt. Különösen tetszett neki a szedőgép. Elbeszélgetett a szedőkkel, kereményüket tudakolta és kérdősködött, hogy csakugyan egéaszédel-e a foglalkozásuk az ólomöntés miatt. Az egyik szedő kiziedte a királynak ezt a néhány szót: Eljen a demokrata király! Alfonz király megköszönte a figyelmet és emlékül magával vitte a kiöntött sort. Nagyon különös, de úgy van, hogy a könyvnyomtatás me-

rajztanítási mód menetét, amelyen — alkalmas rajz-
tanfolyam hiányában, szóval önképzésre utaltan —
végighaladva, célhoz is érhetünk. Vagyis megsze-
rezhetjük a rajzképességet oly mértékben, amennyire
nekünk, nyomdászoknak szükségünk van.

A rajzgyakorlatokat betűvetési gyakorlatok előzzék
meg (*L. lapunk 1912. évi 10., 11. számát.*) s ha e közben
már annyira jutottunk, hogy az írószerszám kezelésé-
ben jártasak vagyunk, úgy tovább menve, áttérhetünk
a rajzolásához szükséges tudnivalók megszerzésére.

Minden jó munka gondos alapozást kíván. Ezt
figyelemben tartva, kiindulópontul a kézügyesítő
gyakorlatokat s erre az arányérzéklet fejlesztő vonal-
és térelosztási gyakorlatokat választjuk. Huzzunk
párhuzamosan vízszintes és függőleges, továbbá
jobbról balra is balról jobbfelé dülő vonalakat,
figyelve arra, hogy a vonalközök egyformák legye-
nek. Aprólékosnak látszik ez ugyan, de csak rend-
szeres, az elemikről a komplikáltabb tudnivalókra
rátérő tanulás lehet célirányos.

Amint a természetben is az arányok helyes
viszonya adja meg valaminek a szépségét, úgy a
nyomatványánál is csak a helyes elosztású sík felület
fog jó hatást gyakorolni. Az aránymetszés szabálya
az arányos felezésre tanít, végezzünk tehát olyan
gyakorlatokat is, amelyeknél a tér a kisebb rész-
letekig ezen elv szerint van felosztva. (Az arány-
metszés a 3 : 5 : 8 viszonylaton alapszik.) Mindeme
gyakorlatokat szabadkézzel, vonalzó nélkül végezzük.

Ezt kövesse egyszerű növényi elemnek, levél,
virág tanulmányozása és lerajzolása. E munkát ne
végezzük tulpedánsan; utánamérés felesleges, sőt
nem is szabad és pedig azért, hogy a szemünk
hozzászokjék az arányok méréséhez. Lényeges, hogy
a jellegzetes formákat adjuk vissza s ezért is csak
konturvonalakkal, — melyeket lágyan, de mégis
határozottan huzzunk meg — ábrázoljuk. Ugyanily
könnyed módon próbáljuk azután a levélszárnak,
galynak vagy teljes virágnak a formáit a papíron
visszaadni. Eme gyakorlatok kiegészítésül tegyünk
magunk elé a kezünk ügyébe eső tárgyak (pohár,
üveg, edény, váza, könyv stb.) közül néhányat és
ezek formáit is, a síkban való látás, a síkba történő
redukálás és elhelyezés érzésének fejlesztése szem-
pontjából vonalakkal rajzoljuk le. Nagyon alkalma-
sak erre természetbeni alakzatok : csiga, fenyőtoboz

stb. lerajzolása, amelyeken az aránymetszés szerinti
arányokat is megfigyelhetjük.

Jegyezzük meg, hogy kisméretű idomokat véko-
nyabb, nagyobbakat vastagabb vonalakkal huzzuk
ki. A rajzot mindig a lerajzolandó objektum ma-
gassági és szélességi kiterjedésének határolásával,
a főbb arányok levázolásával kezdjük meg; ezen
összefoglaló formákba helyezzük el a kisebb rész-
leteket. Minden növény- és állatmotívum szemben
való nézésben és oldalmérésben rajzolható.

Gyakorlatainkat folytatva, próbáljuk meg a kísér-
letezéshez kiválasztott levelet vagy virágot egy
mértani idomban; három- vagy sokszögben, — a
galyat vagy teljes virágot szintén zárt területen
(kocka, téglány, kör) jó beállítással elhelyezni.
E helyütt figyelemmel leszünk a növény fejlődésére
és természeti rendjének megfelelően (a csüngő
virágot felülről lefelé, a kuszót alulról felfelé s így
tovább) fogjuk alkalmazni.

Ezek után — ismét az egyszerű levélen kezdve —
a növényelemek formáinak egyszerűsítésére, stilizá-
lására térhetünk át. Stilizálás alatt valamely elem
aprólékos részleteinek egybefoglalását, jellemző
részeinek kivonatolását értjük. E gyakorlatok —
szinte észrevétlenül — már az ornamentelek képzé-
séhez vezetnek. Ezt a kivonatolt levél- vagy virág-
formát alakítsuk át egyszerű disztitív motívummá,
amelyből sorozatos disztitív képezhetünk. Ugy ez, mint
a kettős értékkel (fekete, fehér) bíró keretek gya-
korlatozása ritmusérzékünk fejlődését segíti elő.
Fokozatosan tovább haladva, kísérleljük meg a teljes
virágot szárával, leveleivel s virágaival együtt előbb
naturalisztikus formában, síkban elhelyezni, azután
meg egészen stilizálni. E gyakorlatainknál már
felváltva a tollat és ecsetet is használhatjuk; utóbbit
azért, hogy a folthatások iránt is felkeltsük érde-
lődésünket. A folthatás érzésének erősítésére szol-
gálnak a fekete-fehér technikájú rajzgyakorlatok,
mely célból negatív módon (sötét alapon világos
rajz) is végezzünk bizonyos területen való elhelye-
zési kísérleteket.

A növényzet mellett az állatvilág néhány eleme
szintén jó anyagul szolgálhat rajzgyakorlatainknál.
A madarak és különösen a lepkék szárnya, a bo-
garak változatos alakja, gazdag anyagot képeznek,
miért is ezek rajzolgatásával szintén bővítsük

terségét még az intelligens emberek közül
is csak azok az egyének ismerik, akik-
nek közvetlen dolguk van valamely nyom-
dával. Mi célszerűnek tartanók, hogy e
tájékozatlanság eloszlására időközönként
a felsőbb iskolák egy-egy osztálya tanul-
mányi kirándulást végezne valamely nyom-
dába. Van annak a megismerésnek, hogy
kultúr-szükségletünk : a könyv stb. miként
készül, olyan érték, hogy a fáradságot
nem volna szabad kímélni, a nagyobb
nyomdák vezetői pedig bizonyára kész-
séggel állanak a tanintézetek rendelkezé-
sére.

A szedőgépek bevezetése ellen. A
francia hivatalos lapot, a „Bulletin Offi-
ciel“-t, az állami nyomda vezetősége a
jövőben szedőgépeken kívánna szedetni.
Ez a terv nagy ellenzésre talált a nyomdai
munkások körében s a kérdés a képviselő-
kamarában is szóba került. Élénk vita
fejlődött ki, amelyben főleg azok a képviselők
vettek részt, akik szakmánkból
származnak. A nyomdatulajdonos-képviselők
a szedőgépek beszerzése mellett, a
munkásképviselők ellene foglaltak állást
és pedig oly erőlesen, hogy a kamara

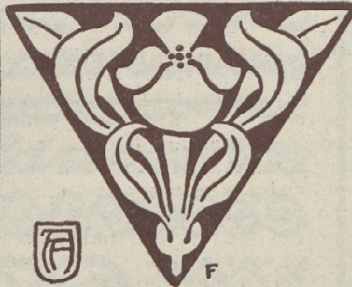
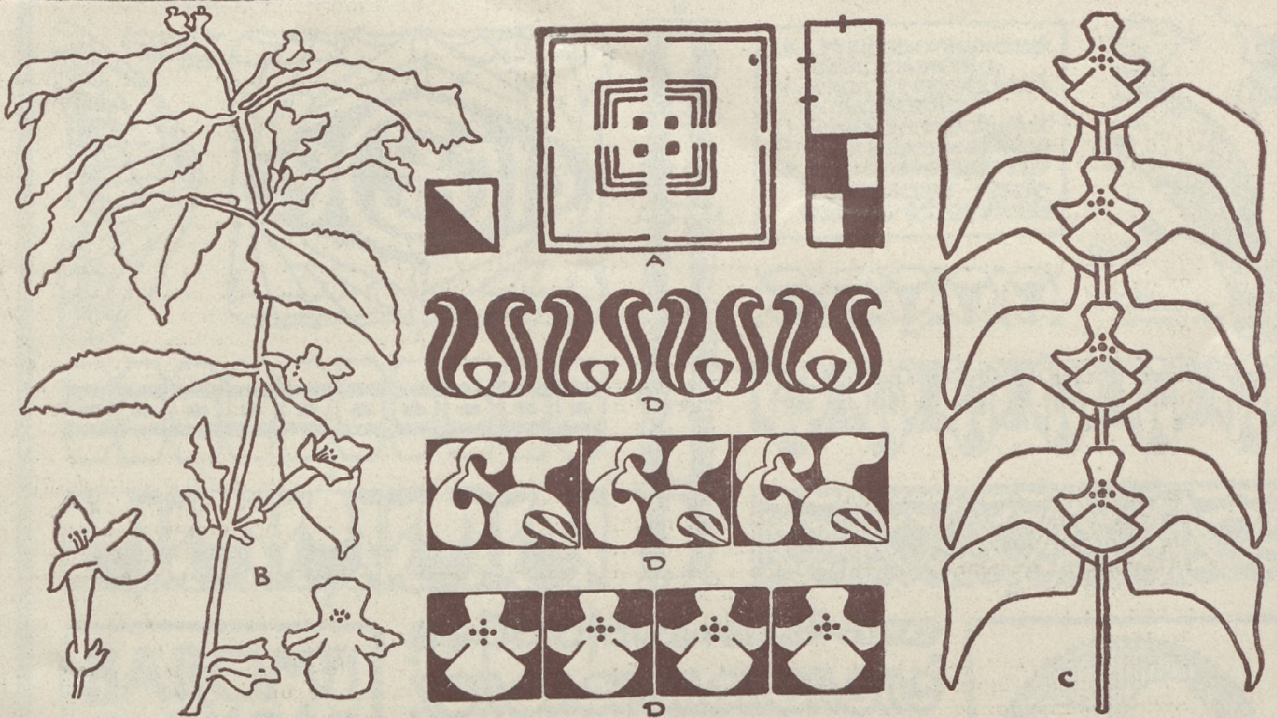
egyelőre nem döntött e kérdésben, hanem
egy bizottságot küldött ki, melynek fel-
adata leend tanulmányozni a kérdést s
meggyőződni afelől, vajjon multhatlanul
szüksége-e a szedőgépek bevezetésére, il-
letve, hogy e tény mennyiben sérti a
munkásság érdekeit. A bizottság eddig
még nem tette meg jelentését.

Gépszedés-gyár. Az első német (ber-
lini) gépszedés-gyár alakulásáról annak
idején megemlékeztünk. Ennek alakulása
szakaszveteti szempontból semmilyen kü-
lönösebb akadályba nem ütközött. Annál
érdekesebb, hogy a dániai Aarhusban
nemrég üzembe helyezett gépszedés-gyár
ellen az ottani szakaszvezet erősen fel-
lépett, meg akarta akadályozni, hogy az
innen kikerülő gépszédéseket a nyomdák
felhasználhassák, sőt a munkásoknak egye-
nesen megtiltotta ezeknek a kinyomatását.
A szabadszervezet azzal indokolta eljá-
rását, hogy a Moosdorff-féle gépszedés-
gyárnak nyomtatógépei nincsenek, mun-
kákat csak nyomdákól válassza s árszabály
ilyen üzemeiről nem intézkedik. Az akció
— a nyomdatulajdonosok közbelépése
folytán — egyelőre abbamaradt s a kérdés

tisztázása érdekében közös tárgyalások
indultak meg a munkások és főnökök
között.

Vállalati hírek. *Horgos és Medgyesi* könyv-
nyomda cég alatt új nyomda alakult Désen.
— *Münz Rudolf és Társa* hőmérvázó-
helyi nyomdai cég fizetésképtelenséget
jelentett. — *Gellis Testvérek* egyszerű izléses
körlevélben tudatják, hogy a nyitrai Hermes-
nyomdát a papírüzlettel együtt vétel útján
megszerezték és azt Hermes-nyomda cég
alatt, mint a soproni boríték- és papír-
gyárak fióküzletét, továbbra is üzemben
tartják. — Új nyomda alakult Királyhidán
Vogel K. G. cég alatt. — Szigetvárott
Nyomda és lapklató részvénytársaság van
alakulóban 20.000 K alaptőkével. E célra
már megvették a Barcsón létező Szilágyi-
féle nyomdát 1.000 K-ért; a barcsi nyomda
megszűnik. — Magyaróvárott *Susmann
Adolf* nyomdáját megszűntette és a „Moson-
vármegye” nyomdához társul lépett be.
— Kolozsvárott *Estilap kiadó és nyomda-
vállalat* alakult Ujhelyi és Társa cég alatt.

Könyvrendelések portója. Az utóbbi
időben gyakran fordult elő, hogy könyv-
rendelés cím alatt feladott levelezőlapokat

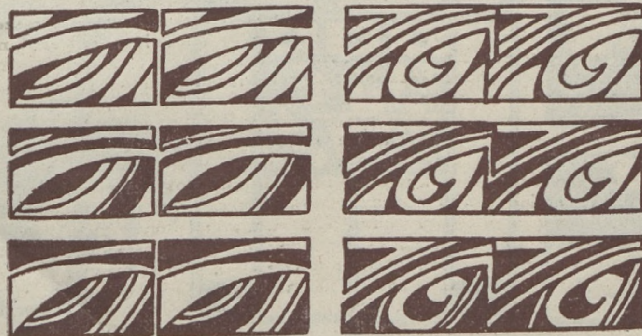


A: vonal-ésteferosztási a gyakorlatok.
 B: félévszár természetes formájában.
 C: ugyanaz stízsálva.
 D: félév és virág stízsálása kétféle állásban

E, F: virágnak mértani idomban történt elhelyezési gyakorlatok.
 G: síkban elhelyezett különféle tárgyak.
 H: adott területen való elhelyezési gyakorlat



Keltős-értékekkel-ífelete-fehér]-biró-keretek





J: lepkeszárny
 K: hernyó
 motívumai után.



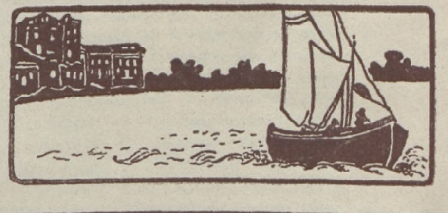
J, K, L, M: egyes ornamentelek
 keletkezési módja.
 N: dekoratív egység betű
 és dísz között.
 O: árnyékolási gyakorlat.
 P: tájak helyes beállításá-
 ra: az aránytérzés szá-
 bállya szerint - részle-
 tekben is - felosztott terület



L: borsár-
 M: madárszörny
 motívumai után



Parafával vetített dísz
 Szélesfejű tollal szerkesztett dísz



tanulmányainkat. Megpróbálkozhatunk ezen állati motívumokról ornamenseket is megszerkeszteni, — nem azért, hogy használatra új ornamentációt találjunk ki, hanem rávezessen bennünket valamely ornamens keletkezésére. De az a hasznunk is lehet ebből, hogy dekoratív érzésünk erősbül. A pillangó szárnyainak rajza önmagában már kész motívumul szolgál, amelyeket azonban át is rajzolhatunk.

Az állatvilág tanulmányozása kiterjedhet arra is, hogy az állatmotívumot ne csak részleteiben, hanem nagyobb vonásokban egészen lerajzoljuk. Eme munkálkodásunknál is, mint azt már a teljes virágmotívum lerajzolásánál megemlítettük, előbb vázlatosan megállapítjuk az alak nagyságát és a test többi részének az arányait. Eme határokon belül azután megrajzoljuk a kisebb részleteket. Az egyes apróbb elhajlásokat, megtöréseket egy határozott vonalba foglaljuk össze, egységessé téve ezáltal a formát. Es ha már ebben is bizonyos készségekre tettünk szert, kísérjük meg e vázlatosan készült tanulmányt egyszerű módon, érthetően toll- vagy ecsettechnikában elkészíteni. Ezen állattanulmányokat felhasználhatjuk olyan irányú kísérletek végzésére, amikor összefüggést, harmóniát s dekoratív egységet keresünk a betű és disz között. Így tegyünk kísérletet egy vastag vonalú, sötét háttérű képhez a szöveget hozzá hasonló erőteljes betűvel vetíteni, s egy másikat, amikor a világos betűjű szöveghez alkalmasabban a betű képével folthatásban egyezően fogjuk megrajzolni. Ugy is kísérletezhetünk, hogy kész, nyomdai betűtípushoz próbáljuk a megrajzolható ábrát feltértekben közel hozni. Hangra szóló kivánjuk, hogy rajzgyakorlatainkat folyton gyakorlati megoldásokkal, vázlatkészítésekkel kössük össze; a fokozatosan emelkedő rajztudásunk minden fázisát értékesítsük vázlatainkon. Szükségünk ez azért, hogy egy pillanatra se tévesszük szem elől hivatásunkat s folyton az anyagban dolgozzunk, de meg azért is, hogy munkálkodásunkat érdekesebbé tegyük, miáltal az alkotás öröme folyton élesztgeti munkakedvünket. Mivel teljesen kidolgozott rajzra, vagyis olyanra, mely reprodukálás céljából a cinkografushoz kerül, csak ritkán van szükségünk, egy-egy rajz elkészítésére ne pazaroljuk feleslegesen időnket és türelmünket. Jobban értékesíthetjük amugy is kevés időnket, ha a rajz

technikai kivitelénél eltekintünk a precíz munkától és inkább a gyakorlatok ismétlésével foglalkozunk.

A betű és disz organikus összefüggésének megvilágítására vezetnek különben ama kísérletek is, melyeket apró ornamensek megtervezésével végzünk a parafával, a szélesfejú tollal s esetleg az ecsettel.

Az árnyéktan és a perspektíva, vagyis a testeknek bizonyos távolságról való látása külön tanulmányokat igényel s mivel az erre fordított idő nincsen arányban a belőle reánk, nyomdászokra háramló haszonnal, ez alkalommal nem foglalkozunk bővebben e tárggyal. E részben elégnek tartjuk, ha a festői hatások élesztgetése céljából egyes tárgyak (kocka, váza, könyv, edény, stb.) térbeli rajzolását és árnyékolását, továbbá helyiségek, interriőrök belső részleteinek a fény és árny szempontjából való tanulmányozását, valamint tájrészletek megrajzolását vesszük fel munkaprogramunkba. A testek térbeli rajzolásánál meg kell figyelünk a formáknak távlati elváltozásait; a tájrajzoknál a helyes beállítás, a szélesen látás, összefoglaló kifejezési mód, az aprólékos részletek mellőzése nagyon fontos. A figurális rajz a nyomdászati szakrajz határain belül esik. A mértani rajzról eddig azért nem esett szó, mert természetesen találjuk, hogy egyes tételeinek, a mértan alapformáinak ismeretével birunk s egyszerűbb mértani formák megszerkesztési módját tudjuk már, mikor rajzgyakorlatainkat megkezdjük, mert hiszen nyomdai munkálkodásunk közben igen gyakran mértani alakokkal van dolgunk.

A színekkel történő manipulálásra is terjedjen ki figyelmünk. Két, ritkább esetben három színnel folytatassuk kísérleteinket, kezdve azzal, hogy konturvonalu formákba (pl. egy ág virágokkal és levelekkel) helyezünk el két lazur színt. Ezt kövesse nyomtatványoknak két színre történő bontása. A színtanból ismernünk kell a szinkorongon a színek elrendezését, továbbá a színek sajátosságait, az első és másodrendű színeket; tudjunk jó színösszetételeket létrehozni, vagyis két vagy több színt úgy összeválogatni, hogy azok együttesen harmonikus színezést adjanak.

Ha tanulásunk folyamán idő jutottunk és ezen tanulmányokat elég alaposan folytattuk, úgy a rajz-

a posta megbírságolta, mert a könyv- és papírkereskedők nemcsak könyvrendelést eszközölnek 2 filléres portójegy felhasználásával, hanem egész levelezést folytatnak, amit nem szabad. A 2 filléres portójegygyel ellátott levelezőlapra semmit sem szabad írni. Csak levelezőlapon nyomtatott körlevél vagy értesítés küldhető 2 fillérel. „Levelezőlap” helyett ez esetben rányomtatandó „Nyomtatvány” vagy „Könyvrendelés”. Ebből önként kövélkezik, hogy olyan levelezőlapra, amely írott értesítést tartalmaz, legyen az bár reklamáció, 5 filléres portójegy ragasztandó. A könyvmegrendelés jelzéssel ellátott levelezőlap azért küldhető 2 filléres portójegygyel, mert arra csak a hely és kelet, aláírás, továbbá a példányszám írható. Már a rendelt könyv címe nem írható be, annak már levelezőlapon nyomtatva kell lenni.



HIVATALBÓL



Választmányi ülés 1913. évi február hó 19-én. Jelen vannak elnök, II. alelnök, I. és II. titkár, pénztáros, II. gazda és 12

választmányi tag. Igazolva távol: I. gazda, ellenőr, Raosovszky. Elnök megnyitván az ülést, felolvastatja a mult ülés jegyzőkönyvét, mely észrevétel nélkül hitelesítetik. A mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére felkéretnek Fröhlich Samu és Herzog Salamon. — Elnök jelenti, hogy a tanonczsakiskola ügyében a Budapesti Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete által összehívott s annak helyiségében tartott értekezleten az illetékes tényezőkkel is teljes megállapodás jött létre a fővároshoz intézendő memorandum tartalma tekintetében; ismerteti a memorandum tartalmát is. A választmány a bejelentést tudomásul veszi. — A szakiskola ügyével kapcsolatban II. alelnök hivatkozik arra, hogy a főváros megbizottja a fent említett értekezleten jelezte, miszerint a tanács a továbbképzés istápolását is céljál tűzte ki, miert is üdvös volna, ha körünk tanfolyamainak támogatására kérnök a fővárost. A választmány a javaslatot magáéva teszi s az ügyben teendő lépések megtételével az elnökséget bizza meg. — Elnök jelenti, hogy a leipzig kiállítás ügyében a főnökegyesület az érdekelt feleket közös érte-

kezletre hívta egybe, amelyen megállapodás történt arra nézve, hogy az iparkamara kebelében alakítandó nagy akció-bizottságban Körünk is képviselthez jut. A bejelentés tudomásul szolgál. — Titkár jelenti, hogy március 30-án — vagyis közgyűlésünk kitűzött napján — a szakegyesület is közgyűlést tart, ezért ajánlja, hogy a Kör közgyűlését a következő napon, március 31-én este 7 órakor tartsuk meg. Elfogadtatik. — Titkár felolvassa a Kör egyévi működéséről szóló jelentését, melyet némi stílusos módosítással a választmány is magáéva tesz. — Pénztáros évi jelentését és a zárszámadását a választmány jóváhagyja. — Titkár jelentést tesz a budapesti és kolozsvári szaktanfolyamok menetéről, Vig Albert kir. tanácsos, iparoktatási főfelügyelő ur látogatásáról, mely alkalommal nevezett a tanfolyam menetéről érdeklődött és a látottak felett megelégedését nyilvánította. A bejelentés tudomásul szolgál. — Pénztáros havi jelentése a pénztári és tagsági forgalomról tudomásul szolgál. — Pénztáros javasolja, hogy a március 15-ére tervezett háziestélyt ne tartsuk meg, mivel annak anyagi sike-

ban a szükséges tudnivalókat elsajátítottuk. Szorgalom, komoly törekvés és kitartás legyen erősségünk e munkánknál s akkor az eredmények nem maradnak el. Azért már azzal a gondolattal fogjunk ebbeli tanulmányunkba, hogy erős akarattal végigcsináljuk az egészet. Felmunka semmilyen munka. S ha hosszabb időt is fog igényelni, a végén az eredmény bőven fog kárpótolni bennünket a reáfordított időért és munkáért.

A mellékleteken bemutatott ábráknak az a céljuk, hogy a tanmenet egyes stádiumait bemutassák, a helynek szűk volta miatt természetesen csak oly mértékben, hogy egyszerűen csak jelezzük a tanulmányok menetében a fokozatokat és ezzel a tanítási mód alapját nyújtják a továbbfejlesztéshez.

Még csak a nagy természet tanulmányozásával járó haszonra óhajtjuk az érdeklődést felkeltetni. A természet a maga kimeríthetetlen formakincsével s egyéb tanulságaival bő anyagot szolgáltat a benne elmerülőnek s ezen megfigyeléseket busásan kamatoztathatjuk munkánk közben. Figyeljük meg a természetben együttesen található színeket (pl. egy növényenél a levél zöld és a virág piros színét) és ezeket otthon akvarellfestéssel két egymás mellé huzott széles sávban rögzítsük meg. S ha netán egy növényen két olyan színt fogunk találni, amelyek együttes hatásukban kissé nyersek is: ugy a harmadik, közvetítő színt, ez esetben a levegő kék színét kell odagondolnunk, mely mérsékeli ezen hatást. Gyűjtsünk különböző alaku levelet és a virágok sokféleségét, melyeket tanulási objektumul használhatunk. A levegő sokféle változata: a felkelő naptól beragyogott tájon megvilágító káprázatos színek, a mező, a rét tarka szőnyege a rajta pazarul szétszóró virágok ezerféle formáival, az elpibenő nap utolsó sugaraitól megvilágított táj érdekessége, az esthajnal sejtelmes, megtört színekre bomlása, az őszi verőfényben a sárga és piros szín minden árnyalatában pompázó levelek, a hólepte tájon a természet nagy összevonó, stilizáló erejének a megnyilvánulása, a természet aúta jelenségek eme megfigyeléséből mennyi, de mennyi színproblémát jegezhetünk fel magunknak!

Jó betüismeret, helyes tér- és formaérzék, a sík felülettel való bánni tudás, a dekoratív hatás elérésére szolgáló készség, a kész nyomdai anyagnál a

művészek intencióinak megértése s ennek nyomán az általuk tervezett ornamensek tudatos összeállítása, kombinálása, a színek sajátosságainak ismerete: ezekre képesít és nevel bennünket a rajztudás, mind olyan dolgokra, amelyek lehetővé teszik, hogy a könyvnyomtatásban a tisztult és nemes irány s ezzel a művészi egyszerűség és igazság jusson érvényre.

IFJ. AIGNER ANTAL.



A

SPIESZES GÉPSZEDÉS



A soröntőgépek szedése gyakran a legnagyobb előrelátás ellenére is tele van spieszekkel. Szinte elkerülhetetlen baja ez a soröntőgépszedésnek. Nem elég, hogy tudjuk a baj okát; itt az ok megelőzésével kellene segíteni, ami az idők folyamán a tapasztalatok felhasználásával mindenestre sikerülni is fog majd. A németországi gépszedők szaklapja erre nézve néhány gyakorlati tanácsot szolgál. A Linotype-nál a kizáróékek stb. alkatrészek tisztántartása nem igen segít a bajon, ugyszintén a kizárórugó meghuzása, valamint az anyaminták falainak megcsiszolása sem, amint azt a gyár ajánlani szokta. Egyik-másik esetben ezek a részek csakugyan okai a spieszelésnek, a legtöbb esetben azonban nem. Egyik oka a spieszelésnek az lehet, hogy az anyamintáknak erősebb fülük van. Ez lehet „születési hiba”, de lehet, hogy görbe anyaminták kiegyenestése alkalmával szélesebbre ütötték a fület. Erre tán nem is figyelnek, pedig emiatt az anyaminták az elevátorban kissé összeakadnak, rézsutosan állnak és így megakadályozzák az anyaminták szoros egymásmellé sorzódását, minek következtében ólom tapad az anyamintákra és az ékekre. A következő soroknál természetesen újra felszedetnek ezek az anyaminták és ékek, a rajtuk tapadó ólom pedig újabb anyaminták falait sérti meg a kizárórugó nyomása folytán és készen van az újabb spieszelő anyaminta. A baj így folyton fokozódik, mignem az egész szedés tele van spieszszel, ha csak a sérült matricákat idejekorán ki nem cserélik. Egyikmáskor a spieszelésnek az, hogy az anyaminták kezdetől fogva nem pontosak. Az egyes anyaminták

rét — a zürzavaros idő miatt — nem tudjuk biztosítani és kár volna az eddigi, e címen keletkezett tetemes deficitét még növelni. A választmány az előterjesztéshez hozzájárul. — Titkár javasolja, hogy a Kör mulatságaira szóló, eladásra szánt jegyeket adóztassuk meg 4—4 fillérral a Szakszervezeti Otthon javára. A választmány a javaslatához hozzájárul. — Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

Pénztári kimutatás 1913. évi január haváról. *Bevétel:* Athozat a múlt hóról 1302 61 K. Tíz darab hitelszövetkezeti részvény (a 10 K) 100 — K. Gutenberg szoboralap 1239 47 K. Ács Mihály-alap 500 — K. Január 5-iki estélyből 357 — K. Tanoncpéldányokért 3 60 K. Tagdíjakk. 1150 60 K, összesen 4653 28 K. Tagsági járulékokból befolyt: Államnyomda 8 —, A Nap 14 40, Apostol 6 40, Athenaeum 67 20, Attilanyomda 2 40, Bagó-nyomda — 80, Baptisták 2 40, Barcza-nyomda 1 40, Bíró és Schwarcz 4 60, Breier-nyomda 1 60, Bróza Ottó 1 60, Budapesti Hirlap 19 —, Budapesti lapvállalat 1 60, Buschmann Ferenc 11 20, Egyetemi nyomda 7 20, Egyleti tisztviselők 12 80, Elek 1 20, Az Élet 15 60,

Engel S. Za. 2 20, Európa 6 40, Fővárosi nyomda 2 40, Franklin 62 60, Franklin-fiók 7 80, Fráter és Társa 2 40, Fischer és Mika 3 20, Galitzenstein 12 20, Garai 3 20, Globus 11 40, Grafikai intézet 5 20, Grünhut és Steiner 1 60, Hazai hirlapkiadó 4 —, Hamburger és Birkholz 8 —, Hedvig Imre 1 60, Hedvig Sándor 3 20, Heisler és Kózl 2 —, Hornyánszky 15 60, Hungária 5 60, Krausz és Társa 2 20, Kánitz — 40, Károlyi György 5 40, Kereskedelmi 1 20, Kellner A. 1 80, Kellner E. 12 60, Kertész 1 60, Korvin Testvérek 13 60, Központi 1 60, Közaégi 5 20, Kurcz és Fejér 2 —, Légrády 23 —, Löbl D. és Fia 10 40, Löbl Mór-nyomda 3 80, Magyar fénynyomda 2 20, Magyar könyvnyomda részvénytársaság 6 60, Markovits és Garai 1 40, Márkus Samu 5 —, May-nyomda 3 20, Minerva 4 20, Mezei 4 —, Muskát Miksa 2 20, Neuwald 5 40, Nyugat 9 60, Otthon-nyomda 2 40, Palatinus 1 20, Pallas 38 60, Pannónia 1 60, Pápai Ernő 10 40, Pátria-nyomda 17 60, Pester Lloyd 2 80, Pesti könyvnyomda részv. társaság 26 80, Phöbus 1 60, Poporul Román 2 40, Posner K. L. és fia 17 80, Radó Izor 5 20,

Rigler J. Ede 7 40, Roth József 2 40, Rovó Aladár 2 20, Rózsa K. és neje 1 60, Rusznák és Türk 1 60, Stephaneum 26 60, Székesfővárosi háziny. 35 80, Schmiel Sándor 2 40, Schmiel és Mannheim 2 20, Springer 1 40, Studio-nyomda 6 —, Thália 9 80, Tolnai 20 40, Turul 1 40, Unio-nyomda 2 40, Uránia 6 —, Várnai 4 80, Világosság 49 80, Weisz Adolf 1 60, Weisz Márton 3 80, Wodianer Fülöp és Fiai 25 40 K. — Vidékről: Keszthely 6 —, Székesfehérvár 6 —, Szentes 7 —, Torda 10 40, Sopron 18 20, Pápa 8 40, Selmechánya 3 20, Lugos 8 —, Szeged 12 60, Szekazárd 8 80, Nyiregyháza 6 —, Szolnok 13 80, Kassa 15 20, Temesvár 16 60, Turócszentmárton 8 —, Mezőtúr 4 —, Dés 5 40, Pécs 15 80, Veszprém 8 80, Győr 17 40, Nagybecskerek 16 20, Kispeszt 1 20, Rózahegy — 80, Nyitra 4 20, Szombathely 4 80, Arad 26 40, Kolozsvár 30 — K. Összeesen 283 20 K. — Egyesektől befolyt: Walter Ernő 2 60, Stöcklin Nándor 2 60, Tavasz Artur 2 60, Kottesovitz Rezső 1 60, Uhljár Pál 3 —, Lading János 3 —, Láng Henrik 4 80, Neuhauser Jenő 3 —, Bezdány F. József

nem mindenütt egyformán erősek, homorúak, nem tapadnak szorosan egymás mellé és a spieszelés kezdettől fogva tart. Ezt csupán mikrométerrel lehet megállapítani. Ha az anyaminták az oldalfalak benyomódása folytán megsérültek, nem marad más hátra, mint hogy azok kijavításával a spieszeket eltüntessük. Erre a célra a következő eljárás fogalnatosítandó: Egy darab 0-ás vagy 00-ás smirgli-vásznat egy sorkiütőlapra feszítünk, hogy sima felületet érjünk el és ezzel óvatosan végigsimítjuk a kis ábécét mindkét oldalon. Háromszori-négy-szeri ide-odasimítás meghozza a kívánt eredményt. Vigyázni kell arra, hogy az anyamintát fent vagy lent jobban ne dörzsöljék, mert akkor ezen a helyen a kelleténél többet veszünk el. A számokat, pontozási jeleket és a kizárást nem szükséges megsmirglizni. A verzálisokat csak szükség esetén simítsuk végig, mert ott ritkább a spieszelés. Smirglizés után az anyaminták lemosandók és a munka folytatható. Az első napokon a spieszek szinte jobban előtűnnek, mert hiszen egyszerre nem távolíthatók el az összes emelkedések az anyaminták falairól, de azért az ékeket rendben kell tartani; ha szükséges, minden órában el kell távolítani róluk és az anyaminták falairól a rátapadt olmot és néhány nap múlva azt tapasztaljuk, hogy a spieszek mindinkább fogynak, míg egy-két hét alatt a spieszelés teljesen megszűnik, mert az anyaminták megcsiszolása folytán azok szorosan simulnak egymás mellé, még pedig azért, mert az anyaminták oldalmélyedéseit a lerakódó olom kiegyenlítette. Ezt az olomlerakódást azonban nem szabad már eltávolítani. Különösen tömött szedésről való nyomtatványon nem látható azután hajszálspiesz többé. Az anyaminták mosása feloldhatja a lerakódott olmot és a spieszelés újból kezdetét veszi. Azért számolni kell ezzel és a matricák mosása helyett a raktárakat kell gyakrabban tisztítani. A spieszelésnek további okozója az is szokott lenni, hogy az elevátorfó nagyon keskeny vagy nem pontosan párhuzamos a középcsatornával. Az anyaminták ezért rézsutosan sorzódnak egymás mellé. Ha a középcsatorna nem áll párhuzamosan vagy az elevátorfó tulságosan keskeny, akkor az anyaminták az elevátorba való átvitelnél recsegő zajt okoznak, különösen, ha a légszivattyu nem működik rendesen és az anya-

mintákat nagyon gyorsan viszi az elevátorba. Meg kell tehát igazítani az elevátorfőt, a középcsatornát és a légszivattyút. Új anyaminták szedésénél nagyon kell rá ügyelni, vajjon használhatók-e az anyaminták és ha már pár nap múlva spieszek mutatkoznak, a legjobban az anyamintákat a gyár rendelkezésére bocsátani, hogy az vagy ujakat küldjön, ha gyártási hiba forog fönn, vagy pedig a maga módja szerint simítsa meg, ha ugyan az oldalfalak még tulságosan benyomva nincsenek. HERZOG SALAMON.



KÜLÖNLEGES FESTÉKEINKRŐL.



(1). Színes nyomtatás, vagy az utóbbi időben piacra került festékek feldolgozása közben különböző káros körülmények játszhatnak közre, melyek azonban a festék alapos ismerete révén elkerülhetők. Általában megjegyezhető, hogy a színes nyomtatással foglalkozó gépmesternek tisztában kell lennie a feldolgozandó festékek összes tulajdonságaival s különösen összetételükkel. Ez főképpen a különleges festékekre vonatkozik, mert ezeknek tulajdonságait nem ismerő gépmester vagy nyomó sokszor zavarba jöhet.

Különleges festék gyűjtőnév alatt a következő festékeket csoportosíthatjuk:

I. Három- és négyszínű kép-nyomtatásra alkalmas és külön é célra gyártott festékek.

II. Arany, ezüst, bronz, szatin és bronz alá nyomtatandó festékek.

III. Fedő- (Deck) és áttetsző (lazur) festékek (alaponymásra alkalmas festékek).

IV. Duplatónusos, fénytelen duplatónusos és egyéb fénytelen festékek.

V. Gravürolintó és fénytelenítő (Antilustrol) festékek.

VI. Másol festékek.

Mielőtt azonban továbbmennék, szükségesnek tartom a festék és szín szavaknak helyes értelmét röviden meghatározni. Festék alatt csak azt az anyagot szabad érteni, mely a vele bevont vagy átnyomtatott tárgyaknak azt a színt adja, amely szín a festék anyagának tulajdonsága. A festék még a legvékonyabb rétegben is festéktest marad, de átfestő

3.—, Bachnatka Pál 3'60, Párti János 6'—, Müller Antal 2'40, Kereszturi István —'40, Lányi Béla —'80, Spitzer Vilmos —'80, Bernát Adolf —'80, Schwartz Zoltán —'80, Wölfling Sándor —'80, Weisz Lipót —'80, Barabás Béla —'60, Sichernmann Lajos —'80, Jámbor Gyula —'40, Schwetz Károly —'80, Stalla Márton —'80, Springer Rezső —'80, Fischer Sándor —'80, Tóth Nándor —'80, Skodnitz Jakab —'80, Mandl Emil —'80, Grosz Jenő —'60, Béni Zsigmond —'80, Manswirth Odön —'80, Kump Lajos —'60, Berger Zsigmond —'80, Kleiner György —'20, Klein Adolf —'40, Engel H. —'40 K. Összesen 55'40 K. Főösszeg 1150'60 K. Kiadás: — Grafikai Szemle mellékletei és clichéi 493'40 K. Grafikai Szemle szerkesztőjének fizetése januárra 150'— K. Grafikai Szemle december havi expedíálásának költsége 106'70 K. Január 5-iki estélyre 459'— K. Pénzbeszedők tiszteletdíja 1912-re 140'— K. Jubileumi emlékirat 116'— K. Temešvár—Arad—Kolozsvár—Nagyvárad 146'27 K. Nyomatvány 25'— K. Szaktanfolyamra 46'— K. Koszoru (Gyöngyösi S.) 20'— K. Adminisz-

tráció és portókiadások 12'56 K. Ujévi ajándékokra 27'— K. Összesen 1741'93 K. Kézpénz e hó végén 1071'88 K. Tíz drb hitelszövetkezeti részj. (á 10 K) 100'— K. Gutenberg-szoboralap 1239'47 K. Acs M. alap 500'— K. Összesen 4653'28 K. Tagsági forgalom 1913 január hóban. Beléptek a Körbe: Komlósi János (Apostol), Fridrich József, Keller Ferenc, Langer Jenő, Wenczell Lajos (Athenaeum), Bröker Pál (Goldberger és Társa), Jámbor Gyula (Heller K.), Szilágyi Károly (Engel), Engel Dezső (Európa), Csajka Pál, Szelkó Sándor (Élet), Fazekas József (Eazlergom), Krysztinák József, Tóth Gyula (Franklin), Vaas Imre (Grafikai), Cserekyei Benedek, Magócsi Géza, Saupé Vilmos (Kellner E.), Moró Alajos (Kereskedelmi), Retter Illés (Korvin), Müller Ferenc, Prókator Lajos (Községi), Krausz Izidor (Kurz és Fejér), Neumann Imre (Krausz és Társa), Klein Henrik (Légrády), Novák Béla (Löbl D.), Friedmann Jenő (Löbl Mór), Bánta János (Magyar könyvny.), Zimmermann A. R. (Mezei), Babarczy Ferenc (Nyugat), Riczkó Sándor, Schmuckler Lipót (Pallas), Weisz Béla (Palatinus), Reiner Aladár (Pátria),

Baranyi József, Kleinmann Izidor (Pesti könyvnyomda rt.), Ébermann Kálmán (Posner), Folticska Béla (Radó), Garay Ferenc (Rigler), Herdinand Károly (Stephanneum), Bartfeld Vilmos, Goldmann Béla, Deutsch István, Mellinger Sándor (Tolnai), Török Pál (Unió), Emez György, Morgenstern Jenő (Wodianer), Berger Bernát, Bondár Gábor, Dobó Ferenc, Fritz Miklós, Jana Péter, Japa Emánuel, Kozsinek Sándor, Karakay György, Magyar László, Molnár István, Pikó György, Rózsa István, Steiner Mór, Ungurián György, Vecsernyés László (Arad), Ördög Ádám, Spitzer Imre (Baja), Tavasz Artur (Resica), Neuwirth Imre (Győr), Steiner Odön (Keszthely), Kondorossy János (Selmecbánya), Gulácsi György, Pintér András, Sperlák Adolf, Tápay István (Szeged), Honorits József (Szekszárd), Kubis Pál (Turóc-szentmárton), Fidrant Izidor, Janovits Vazul, Magyarai Lajos, Minnich Ferenc, Riesz József, Szabatovicz József, Szakmáry János, Stojan János, Szaál Tamás (Temesvár), Svingula Ferenc (Ungvár), Grünfeld Jakab (Veszprém), Balaskó Béla, Deák Balázs, Miskolczy György, Molnár Lajos, Orbán

illetve megváltoztató tulajdonsága adja meg a vele átvont tárgynak új színét, vagyis azoknak eredeti színét is megváltoztatja.

Amikor a háromszínű nyomtatásra alkalmas festékek eredeti normális elnevezését vesszük bírálat alá, elsősorban magának e szónak a festékhez való viszonyával kell tisztába jönnünk, mert e szónak más az értelme, mint amily célra mi ez esetben használjuk.

Normális alatt olyan festéket, helyesebben színt kell érteni, mely bizonyos fokig közömbös (neutrális) s mint szín teljesen tiszta, minden mellékárnyalattól mentes: tehát: egy olyan sárgát, amely oly tiszta, hogy sem a narancs, sem a zöld, sem a szürke felé nem hajlik, vagyis minden olyan anyagtól mentes, ami vörös vagy kék, vagy mindkettőnek jelenlétét igazolná; egy vöröset, mely sem a sárgás, illetőleg narancs, sem a kék, illetőleg viola, sem a sárga és a kék, tehát a szürke felé nem hajlik; egy kéket, amely sem a sárga, illetőleg zöld, sem vörös, illetőleg viola, sem sárga és vörös, vagyis a szürkés felé nem hajló árnyalatú.

Ilyen tiszta festékek egy átlagos háromszínyomtatásnál kedvező eredményt fognak adni, feltéve, hogy minden egyéb a háromszínyomtatásnál számításba jövő körülmény nem hatott zavarólag a munkára. De éppen e tekintetben észlelhetők leginkább hibák s eltérések, különösen amikor többféle színértékű képet kell egymás alatt vagy közvetlen egymás mellett nyomtatni. Ha megfigyeljük azokat a három- vagy négyszínű nyomásokat, amelyek vízfestmények után készültek és ezekkel szemben állítjuk azokat, amelyek régiebb olajfestmények után készültek, úgy azt tapasztalhatjuk, hogy a vízfestményekről készült színeikben élénkebbek, míg az olajfestményekről készültek — eltekintve a különleges kivételektől — tompábbak. Így vannak esetek, hol az első, hol a második, hol a harmadik színt kell élénkebben vagy tompábban, kevés vagy sok festékkel nyomtatni, vagyis a normális, a tiszta árnyalattól kell eltérnie s például a sárgát a vörössel vagy késsel kell kevernie, esetleg más színnel törni; hol a vöröset, hol a kéket kell megváltoztatni, hogy az eredetinek megfelelő színbenyomást nyerjünk.

Bizonyos esetekben, különösen amikor az eredeti-

ben sok a szürke, a kemigrafikus a nyomdásznak nagy segítségére lehet azzal, hogy egy negyedik lemezt készít s azt vagy lehelelnyi finoman, gyöngéden vagy teljes erővel — legtöbb esetben feketében — de gyakran más színben is engedi érvényesülni. Maguk a festékgyárosok „Normális” elnevezés alatt mindhárom kérdésbe jöhető színből kb. külön-külön 20—25 árnyalatot készítenek s tartanak raktáron; így vannak háromszínyomású sárgák, a sárgás narancstól a zöldes sárgáig, vörösek, melyek a narancshoz közel állanak s egészen a vöröses violaig néansziroznak; kékek, amelyek a kékes zöld és a kékes viola között változnak s mindezen nagy választék normális elnevezés alatt kapható, bár már az ideális tiszta színtől jobbra vagy balra 10—12 vagy annál több árnyalatnyi különbség van.

A szín, illetőleg a festék megválasztása egy háromszínű nyomtatásnál a papír minőségétől és főképp annak színétől is függ. Másként mutatnak a festékek kromó- és másként különféle enyvezett papírokon. Általános szabály itt az, hogy a papírszínnek a kiegészítő színe — festéke — kell, hogy erőteljesebb legyen, más szóval, ha a papírszín chamois, úgy a kéknek kell erőteljesebbnek lenni, mert a sárga s vörös már a papírszín által is jobban érvényesül, míg ha kékes árnyalatú a papír, a vörös és sárgát kell tömörebben venni, mert ismét a kék kap erősítést a papír színe által, ha rózsaszínű a papír, úgy a sárga és kék lesz erőteljesebben nyomva.

A jó háromszínyomású festék ne csipkedje le a papír felületét (ne rupfoljon), mely baj azonban a festéken kívül a papír rossz minőségére is vezethető vissza; továbbá ne telítse a lemezek hálózatközeit; ne tulságosan gyorsan — de lassan sem — hanem körülbelül 24 óra alatt száradjon tökéletesen, de akkor is úgy, hogy a második, harmadik és negyedik színeknek a papírral való kötődése az előbb nyomott színek dacára kifogástalan legyen. Végül a festéknek nem szabad hignak lennie, mert ez esetben mélyebb árnyalatokban széjjelnyomódik (quetschel), hanem minél tömörebben kell használni, egyrészt, hogy kevés festékkel a kép megfelelő árnyalatú legyen, másrészt, hogy a sötét, illetőleg a fekete képrészek feketék s ne másféle-

stván, Seregélyi Sándor, Szekeres Sándor (Zilah), Beer Samu, Cziráky Pál, Drucker Gyula, Genetay István, Griscaik Lajos, Ötvös Lipót, Spitz Jenő, Szedlár István, Wirbiczky Gyula, Werner Gyula (Sátoraljauhely), Basa Sándor, Biró Gyula, Bárdy István, Bosa János, Gábos József, Hammermann Mór, Hoffmann Márton, Iszlai Károly, Kiss Árpád, Klein Zsigmond, Lőrinczi Gyula, Matyi Ferenc, Morvay Zoltán, Ráduly Sándor, Olajos Mihály, Tamás József, Végner Vilmos. — Meghalt Gyöngyösi Sándor tiszteletbeli tag. A hó végén 11 tiszteletbeli, 1643 rendes, összesen 1654 tag.

Leipzig. 1913 március hó 15-ig beflyt: Geistlinger Ferenc 30—, Drab Sándor 24—, Szilágyi József 18—, Tálasi József 18—, Marmorstein Izidor 33—, Biró Miklós 36—, Tóth Gusztáv 15—, Herzog Salamon 27—, Mészáros Gyula 20—, Kún Kornél 18—, Szende Lajos 17—, Füst Vilmos 16—, Wanko Vilmos 80—, Orbán Ferenc 18—, Szedner József 18—, Ujváry János 18—, Stefáni József 28—, Mittelmann Izidor 36—, Balogh József 18—, Gaal Péter 7—, Rozsondai Béla

27—, Varga Imre 18—, Felek Gyéza 27—, Schöck Károly 36—, Androviczky Imre 22—, Tóth Sándor 18—, Selezscky Vilmos 36—, Rames Jaroslav 36—, Fucker József 34—, Richter Márton 34—, Hörbe Konrád 18—, Kun Mihály 9—, Gondos Ignác 77/44, Riczko Sándor 34—, Becz Lajos 3—, Schmucler Lipót 18—, Nyul Dezső 27—, Halmi Sándor 25—, Deák József 34—, Bálint Odón 18—, Karabás István 2—, Tolnai Lajos 15—, Zsitvay Lajos 13/50 kor., összesen 1076/94 kor., mely az Általános Fogyasztási Szövetkezetről van gyümölcsözöleg elhelyezve.



MELLÉKLETEK



Melléklet-tervek, vázlatok díjazása. A választmány határozata értelmében felkérjük a mesterszedő szakértárcak, hogy lapunkat melléklet-vázlatok átengedésével támogatni sziveskedjenek. Mellékletül szánt vázlatokat a szakbizottság bírálja el s akceptálás esetén a beküldők, illetve tervezők mellékletenként 5—5 korona tiszteletdíjban részesülnek. Hangsúlyozni ki-

vánjuk, hogy egy-egy mellékleten két-három példa mutatandó be.

Mellékleteink. Lapunk két legutóbbi számának mellékleteiről a szakbizottság a következő bírálatot adta: A januári szám borítéka (tervezte Stefáni József, nyomta Bauer Henrik) egyszerű megoldásban jól szedett munka, melynél különösen kiemelendő a szövegnek a papír síkjába történt jó beállítás. — Könyvborték. Linoleum-metszet. Készült a Világosság-nyomdában. Hatásos munka, melynek művészi hatását bizonyára fokozta volna, ha a mértani pontossággal elhelyezett dekoratív pontokat szétszórtan alkalmazták volna. — Tömbnaptár-példák. Sokszor hangoztatott igazság, hogy tömbnaptáraink óriási többsége technikai szempontból a leggyatrább kivitelű s amelyek már jobbák is, kitaposott utakon járnak s a megakasztott formáktól nem térnek el. Eppen ezért jók ezek a példák, mert a köznap megoldásoktól eltérők, újszerűek, letisztultak s így követéare méltóak. — Arjegyzékborték. Készült a Korvin Testvérek nyomdájában. A gyakorlati élet kívánalmainak megfelelően célszerű munka.

árnyalatúak legyenek. Ha az első szín — mely legtöbb esetben sárga — nem száradt meg teljesen, annak következménye az, hogy a második szín nem akar kötődni az elsővel s a forma minduntalan „teli” lesz. E jelenség egyrészt vagy onnan származik, hogy az elsőnek nyomott festék meg nem száradt s a második nyomás közben lemorzsolódik s megtölti a lemezhalózat közeit, vagy hogy e szint nagyon sok festékkel nyomtatták s a beállott festékszáradás a papír pórusait egy vékony festékféléggel átfogta, betakarta s ezzel a papír további festékfelvétel képességét nagyban csökkentette. Ezt festékfelvétel képességét nagyban csökkentette. Ezt a bajt úgy lehet megelőzni, hogy az elsőnek nyomtatandó festékbe kevés középerős kencét, vagy bolognai krétát keverünk, nagyobb példányszámnál esetleg a festéket lassan száradóvá tesszük, kevés zsirtartalmú pótanyag hozzáadása által. Utólag úgy segítünk e bajon, hogy a nyomást magnéziával átporoljuk. Az esetben, ha túlszámánzzal készült a képét középerős kencével, melybe igen kevés velencei terpentint teszünk, újra gyengén át kell nyomni s újra 24 óráig száradni kell hagyni.

Az így utólagosan kencével átnyomott nyomtatvány azonban könnyen összeragad s bántó fénységű lesz. Az összeragadás ellen az a segítség, hogy a nyomtatványt vastag, teljesen simitatlan papírral átlövetjük, ami a háromszínyomásnál (eltekintve a sárga formától) amugy is szükséges s kis részekben szétraktjuk. Szárító anyagot a háromszínyomású festékbe lehetőleg ne tegyünk, mert az a fent említett baj előidézője lehet, de magára a papírra is hat, amennyiben annak struktúráját megváltoztatja. Általában tehát a háromszínyomásra alkalmas festéket tömören kell használni. Ha azonban a papír a teljes festéktömör séget nem bírja el, úgy azt fokónként kell higitani úgy, hogy az elsőnek nyomott forma festéke legyen a legműrebb, az utolsó pedig a leghigabb.

A háromszínyomáshoz használt *sárga festékek* legtöbbje és legjobbjai a sárga lakkfestékek, de olcsóságuknál fogva a krómsárgák is nagyon gyakran használnak e célra, különösen annak zöldes árnyalatai; viszont vannak háromszínyomású sárgák, amelyek a krómsárga és sárga lakk keverései. A sárga lakkfestékek áttetszőségük miatt külön-

sen ott jönnek számításba, ahol a sárga második formának lesz nyomva. Krómsárga használatánál különös figyelemmel kell lenni a forma tisztasá gára, mert az érdes és nehéz festéktestek igen hamar telírakják a lemezek hálózatait, ugyszintén a hengereket is sokszor kell megmosatni, de azon tulajdonsággal is bírnak a krómsárgák, hogy az utána következő festékeket nem igen kötik és mert krómsárga legtöbb esetben érdes felületeket képez a papíron s a reá jövő festéket visszaüti.

A háromszínyomásra alkalmas *vörös festékeket* szintén sokféle minőségben és árnyalatban gyártják. A legalkalmasabb a sokféle árnyalatban ismert buzérakk (kraplakk), de miután az meglehetősen drága, nagymennyiségű hozzá hasonló pótfestékkel látják el a nyomdákat a festékgyárak s legtöbb esetben azok éppen azt a szolgálatot teszik, mint a kraplakk. Ilyen pótfestékek az alizarin, geranium, bronze, brillant és animarantlakkok. Ezek a vörösek mind jól nyomhatók, csak a fénytállóságukban van a különbség s sokszor éppen az árnyalat miatt kell a kevésbé fénytállót választani.

A háromszínyomású *kék festék* legtöbbje párisi vagy berlini, milori kék és valódi kék lakk. Az egyes fajtájú kékek között is nagy a választék s különösen e festék megválasztásánál kell óvatosságnak lenni a gépmesternek, mert a kék festék adja a háromszínyomásnál a tulajdonképpeni képet, kontúr és összhangot s amiben az előbbi két színnél a gépmester megtévedt s elhibázott a helyes kék megválasztással még megjavíthatja sokszor azzal, hogy a hiányzó szint a kébe belekeveri.

A *négyszínyomásra* alkalmas festékek igen sokszor eltérő árnyalatúak a háromszínyomásra alkalmasoktól; különösen a fekete, mely a világos szürkétől, az egész kékes árnyalatig kapható.

Ujabbán látható fénytelen háromszínyomású képek nyomtatásánál a festékmenyiségnek nyomtatás közben nem szabad bőségesnek lenni. Az ily képeknél a kence vagy szárítóanyag a festékbe való hozzávétele csak káros lehet, miért is teljesen mellőzendő. A fénytelen hatás elérhetése céljából a bolognai krétának a festékbe való tétele ajánlatos.

Szárítóanyagoknak csak Duratin Electronor használandó.

(Folytatjuk.)

Szedője jó sorokat hozott, ami pedig minden szedémunkának alapja és sikerült neki az elhelyezendő klišé és al kalmazni, hogy az jól hasson, amit a négyzögesítés csak fokoz. Nyomása jó. — A februári számunk *boritka* (tervezte Steinherz Miklós, nyomta Bauer Henrik) dekoratív hatása, jó munka, melynek hatását azonban a hideg színezés s a szürke papír okozója a létrejött hidegségnek. — *Jelmezestélyi meghívó*. Készült a Világosság-nyomdában. Az első oldal a klišé szerencsétlen elhelyezése folytán nem sikerült. Ez is bizonyítja, hogy klišék alkalmazásánál a kellő elővigyázattal járjunk el. A klišé rováására irandó a szöveg szédálaroboltsága s a rosszul festő fehér foltok. A belső oldal folthatása jobb. Célazerű lett volna ugyan a klišét lejjebb állítani, amit az azért kíván, mert

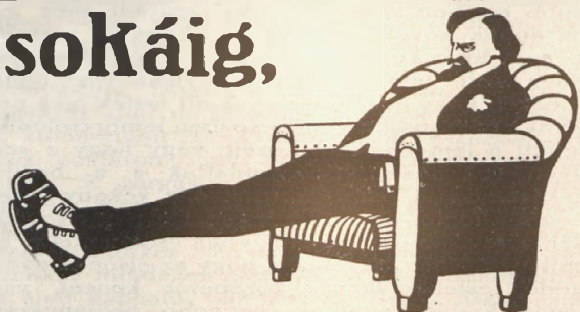
felelté levő szöveg nehéz s a klišé nem alkalmas arra, hogy ez úgy lássék, mintha a szöveget tartaná, míg a klišé lejjebb állítása esetén az így előállított fehér folt annak érvényesülését sikeresen előmozdította volna. — *Étrendek*. Az e tárgyról szóló közlemény illusztrálására szolgáló, egyszerű eszközökkel előállított, modern és tetszetős megoldású munkák, melyek alkalmazmánjtól például szolgálhatnak. — *Számla*. Készült a Korvin Testvérek nyomdájában. Jól szedett, jól színezett és szépen nyomtatott munka. Kár volt azonban a számla szót s az alatta levő egyéb szöveget bekeríteni, mert ezáltal a számlaformulár három részre lett bontva, holott éppen egy számlapályázat alkalomával hangsúlyoztuk azt az elavult fel fogást, hogy nem elég egy levélfejet és táblázatot összeállítani, hogy egy számlát nyerjünk, mert ily esetben a két rész külön életet él, hanem oly megoldást kell találnunk, hogy a levélfejt és a táblázat szerves egészet alkosson, míg e mellékletünkön annak szedője a bekerítéssel éppen ennek ellenkezőjét érte el. — *Körlevél és hönnyboríték*. Készült a

Világosság-nyomdában. A körlevél a legegyszerűbb megoldás dacára folthatóságban jó hatása, kedves munka, melynél szedője megtalálta a kellő sulyponot, melyre szüksége volt, hogy az adott szöveg follja a papír síkjában jól érvényesüljön, amit a borítólapról nem állíthatunk. A szöveg nagyon a sarokba szorítottatnak látszik s nincs mire neveznie. — *Tanfolyami munkák*. A Körünk tanfolyamán készülő vázlatok után előállított mellékleteinkről ezideig nem adtunk birálatot s ezáltal sincs szándékunk ezt megtenni, nem hallgathatjuk el azonban, hogy egyik-másik a vázlat hatását meg sem közelíti, sőt az alkalmazásra kerülő betűnem teljesen, s egyéb szükségszerű módosítások — miután a tervező által kívánt anyag a nyomdában nincs meg — tönkreteszik annak a hatását, amit a sokszor silány nyomás éppenséggel nem ellensúlyoz.

A Magyarországi könyvnyomdászok és rokon szakmabeliek szakköre kiadása. Felelős szerkesztő: Wanko Vilmos. Főmunkatára: Gondos Ignác. — Világosság könyvnyomdara. Budapest, VIII. ker., Conti-utca 4. sz.

Ne gondolkodjék sokáig,

hanem forduljon KALLÓS ÖDÖN grafikai szaküzletéhez (Budapest, VI., Vörösmarty-utca 69-71. szám), ott a legjobb minőségben biztosan megtalálja mindazt, amire könyvnyomdai üzemében szüksége van.



Képviseltek: Genzsch & Heyse betüöntöde, Hamburg-München; C. Rüger rézléniagyár Leipzig; Springer & Möller festékgyár, Leipzig-Leutsch; A. Hogenforst gép- és szerszámgyár, Leipzig.

A MESTERSZEDŐK SZIVES FIGYELMÉBE!

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre választmányának megbízásából — hogy a szaktársakat fokozottabb szakmabeli tevékenységre buzdítsuk — pályázatot hirdetünk

a Grafikai Szemle szövegoldalainak szedéselrendezésbeli megoldására,

amely pályázatot a Szakkör minden tagja résztvehet. — A pályázati feltételek a következők: I. *A papírra vonatkozólag:* Pályázóknak figyelemmel kell lenniük arra, hogy a papír a rendes 9-es (63×96 cm) alaknál nagyobb s a 8-as (60×94 cm) alaknál kisebb nem lehet; legcélszerűbb a lap mai nagyságát: 235×315 cm-t megtartani. A papírmínőség ugyanaz legyen, mint a jelenlegi. — II. *A szedéselrendezésre vonatkozólag:* Megtervezendő az első oldal (a lapfejjel), egy páros és egy páratlan rendes szövegoldal és egy hirdetésoldal. Kívánatos, hogy a pályázók a következő különleges kikötéseket illetve óhajításokat figyelemre méltassák: a) Szövegbetűnek a Bernhard-antikva veendő alapul s nagyon természetes, hogy a lap hirdetései is e betűfajból tervezendők; a hosszabb közlemények, cikkek borjásból, a rövid közlemények petítből legyenek szedve. — b) A szöveg elrendezése, díszítése tekintetében pályázóknak teljes szabadságot adunk, de mindamellett hangsúlyozni kívánjuk, hogy az új megoldásnak újszerűnek, egységesnek s technikailag könnyen keresztülvihetőnek kell lennie. Azok a pályamunkák, melyek a hirdetések és hirdetésoldalak újszerű megoldására is kiterjeszkednek és amelyek tisztán betüöntödei anyag felhasználásával terveztettek (elbírálásnál előnyben részesülnek. — c) A minta szövegoldalak sorai okvetlenül szedendők (Bernhard-antikvából vagy hasonló, foltnal ugyanolyan erősségű betűfajból); a díszítés azonban rajzzal is pótolható s ez esetben ajánlatos ehhez sötétszürke fekete akvarell festéket használni, mivel a tussal kidolgozott rajzok — tapasztalat szerint — foltnal sokkal erősebbek s így a nyomtatott szöveg fölöttébb élesen és bántóan kiválnak. d) Kívánatos, hogy a pályázók kimerítő írásbeli magyarázatot adjanak a szövegelrendezéssel kapcsolatos kérdésekre, mint például, miként helyezendők el a kliéek, szedés példák, táblázatok stb., hogyan szedendők az egy és többsoros címek, az aláírások; a tördelésnél figyelembe veendő aprólékosnak látszó, de végeredményben fontos technikai fogásokra vonatkozólag. E felvilágosításokat a pályázók esetleg személyesen is megadhatják a bíráló bizottságnak III. *Egyéb tudnivalók:* a) Miután a pályázóknak jogukban áll a szerkesztőségétől a fentieknél részletesebb utmutatást kérni; a pályázat nullt, tehát sem jellege, sem jellegű levél nem szükséges, elegendő a pályamunkákat aláírni. Felvilágosítással szívesen szolgál Gondos Ignác szaktárs (Budapest, VI. Bajnok-utca 14. l. em.) b) A pályamunkákat 1913. évi szeptember hó 30-ig kell beküldeni a szerkesztőséghez (Budapest, VIII. Conti-utca 4); a borítékon feltűnően jelzendő, hogy pályamunkát tartalmaz, miután a pályamunkák a bíráló bizottságnak felbontatlanul adandók át. c) Pályadíjak: az első díj 100 korona, a második díj 50 korona. A bíráló bizottságnak azonban jogában áll szükség esetén (egyenlő értékű munkák esetén) a két díjat egyesíteni s két, de legfeljebb három egyenlő díjra osztani. d) A pályamunkákat kivüállókkel kiegészített szakbizottság bírálja el, a bírálati jelentését a pályázaton résztvevő jobb munkák reprodukciójával egyetemben a Grafikai Szemle 1914. évi január havi számában hozza nyilvánosságra

A „GRAFIKAI SZEMLE” SZERKESZTŐSÉGE

FISCHER ÉS MIKA BETÜÖNTŐDE R.-T. BUDAPEST

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célszerű és divatos könyv- és címbetűkből nagy választékot tart. Készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

A Kereskedelmi Nyomda Részvénytársaság munkafelvételi osztálya Fiumében tisztviselőt keres.

A német nyelv perfekt tudása és némi szakértelem megkívántatik. Aki a horvát vagy olasz nyelvet bírja, előnyben részesül.

Ajánlatok az eddigi működés ideje és igények megjelölésével fenti címre kéretnek.

Csodálatosan egyszerű módon öntheti meg minden nyomdász

hiányzó betűit, körzeteit, ha egy eredeti amerikai gyártmányu Taylor-féle

betüöntő- készüléket vesz

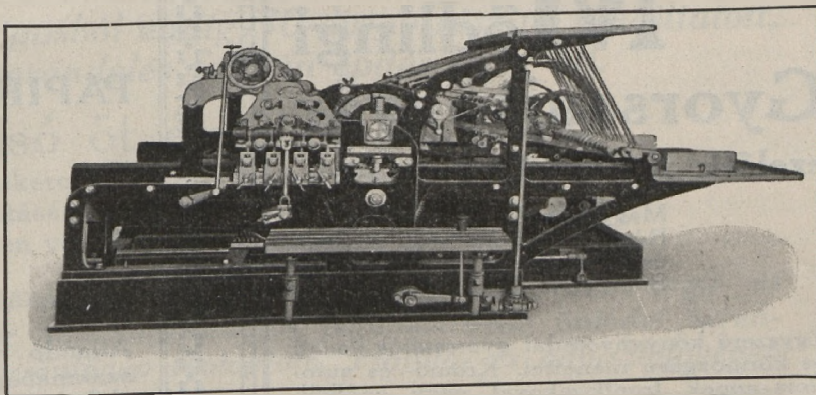
Óriási haszon, fényes eredmények. Az egész berendezés 160.— K bérmentve.



Kizárólagos elárusító Ausztria-Magyarország részére:
Autopress részvénytársaság
Budapest, V. kerület, Váci-út 6. szám.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁRA / BUDAPESTEN

Könyvnyomdai gyors-sajtók vasuti rendszerű menettel. Könyvnyomó gyors-sajtók két- és négy-pályás görgő-járattal. Kromótipiai gyors-sajtók rövidített ivkivezetőkkel és gyűrűs kirakódob segítségével. Kétfordulatu gyors-sajtók előlkirakóval. Könyvnyomdai gyors-sajtók görgő-pályával. Könyvnyomdai kézisajtók és könyvkötészeti gépek



Körforgó nyomógépek ujság- és illusztrációnyomásra, meghatározott és változtatható ív nagyságok számára készülnek.

CS. ÉS KIR. UDVARI BETÜÖNTÖDE,
RÉZLÉNIAGYÁR ÉS VÉSŐINTÉZET

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI

WIEN, VI. BEZ., MILLERGASSE 23.
Szállít teljes nyomda- és tömöntöde-berende-
zéseket a legmodernebb anyaggal a legolcsóbb
és legkényelmesebb fizetési feltételek mellett



Magyarország és az összes Balkán államok
vezérképviselője:

Tanzer Miksa grafikai szaküzlet, Budapest,
VII, Akácfa-utca 50. sz. Telefon 13—70
Költségleírányzatokat és mintalapokat kész-
séggel díjmentesen rendelkezésre bocsájtunk

GRAFIKAI SZAKÜZLET KAUFMANN GYULA

BUDAPEST, VII
KERTÉSZ-UTCA 48.SZ.
TELEFON-SZÁM 7548.

KARL KRAUSE
gépgyár, Leipzig
POPPELBAUM
cs. és kir. udv. betüöntöde
R. GERHOLD
rézmetsző műintézetének
KIZÁRÓLAGOS KÉP-
VISELETE

KÖLTSÉGVETÉSSEL, ÁRAJÁNLA-
TOKKAL DIJTALANUL SZOLGÁL

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ
EGÉSZ BIRODALOMBAN. ALAPITVA
1848. GYÁR: MÖDLING. WIENI FIÓK-
TELEP: III, WEISSGÄRBERSTR. 22—24.

Mödlingi Gyorssajtógyár

ezelőtt: Kaiser L. Fiai R.-T.

Magyarországi képviselő:
Róna József mérnök, szerelő-
és gépműhelye, Budapest, III.,
Bécsi-ut 42. Telefon-szám 54-48.

Egyszerű könyvnyomdai gyorssajtók vasuti
és körmozgású menettel. Kromó- és auto-
tipia-gépek frontkirakóval vagy anélkül.
Rapid-gyorssajtók görgőjárattal. „Doppel-
rapid” Miehle-rendszerű kétfordulatu gyors-
sajtók. Különleges körforgógépek gyártása.
Tökéletes kivitel, gyors és igen könnyű járás.
Különféle új és javított gépek nagy raktára.

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, V,
FALK MIKSA-U.13
PAPIRGYÁRI RAKTÁR

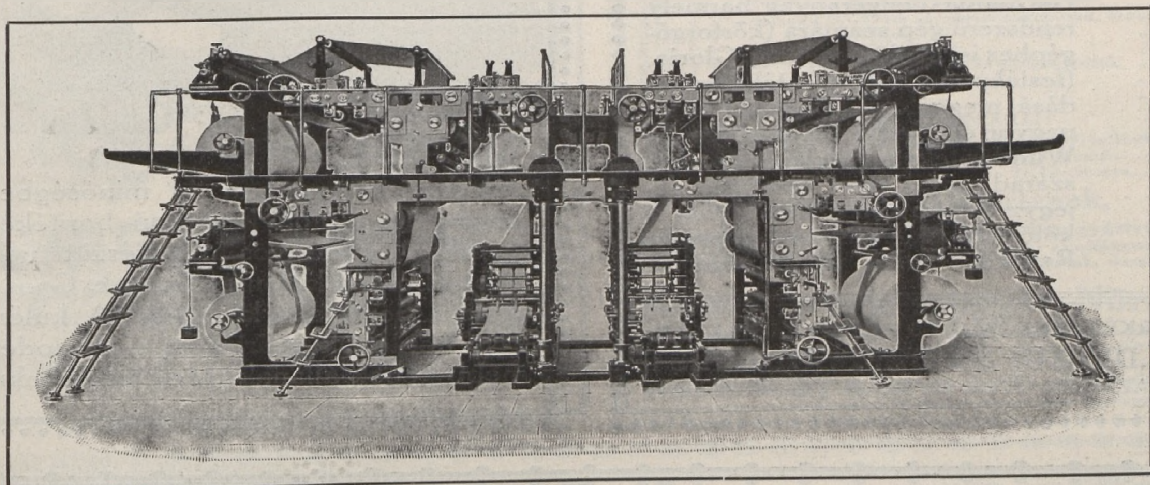
CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96—19 ÉS 142—51

Állandó nagy raktár a nyomdászati
szakmában előforduló papirban. Több
előkelő papirgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapir,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokbán. Kivánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

VOGTLÄNDISCHE MASCHINENFABRIK A-G

PLAUEN I. V.

EURÓPA LEGNAGYOBB KÖRFORGÓGÉPGYÁRA



Legnagyobb munkaképességű 64 oldalas négytekerces, teljesen szalagnélküli körforgógép

64, 60, 56, 52, 48, 44, 40, 36, 32, 30, 28, 26, 24, 22, 20, 18, 16, 14,
12, 10, 8, 6, 4 és 2 oldalas hirlapok nyomtatására és hajtogatására.

Ezen körforgógép-típusból eddig 30 darab részint szállított, részint megrendelés folytán építés alatt áll.

Az utolsó öt év alatt 85 darab
négy- és kétkerces körforgógép, 64 illetve 32 oldalas
lapok nyomtatására szállított, illetve megrendelés foly-
tán épülőfélben van. Felülmúlhatatlan teljesítőképesség!

Mindenféle körforgógépek gyártása újság-, illusztráció-, mű-, jegy- és hasonló nyomtatványok nyomtatására. A legmodernebb öntödei berendezések. Komplet gyorsöntőgép Rotoplate. Hajlító- és adjusztálógépek

Számítások és árvetések készséggel adatnak. Képvisele Magyarországon és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII., WÄHRINGERSTRASSE 135

BERLINI KÖ- ÉS KÖNYV-
NYOMDAI FESTÉKGYÁR

HANS WUNDER

G. m. b. H. Könyv- és könyomdai, fekete és színes festékek. Legjobb minőségű Germania-hengeranyag bármely rendszerű gép számára (körforgógéphez is). Különlegesség: Gloria, (festékpótanyag), a festék lehuzódását meggátolja. Fénykék Perga, nagyon elterjedt s szívesen veszik. Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad, ezért igen ajánlatos árjegyzékek nyomásához. Könyvkötőfestékek. Atnyomó-papírok: Rekord, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTÁR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST



Borítékok

minden nagyságban és minőségben kaphatók. Külön készítésű borítékok gyorsan és jutányos áron készíttetnek. Ablakboríték-különlegességek. Gyászkeretű borítékok készítése. A különféle borítékok gyártására a legmodernebb gépek állanak rendelkezésünkre

HERBST S. FOTOKEMIGRAFIAI MŰINTÉZET

Budapest, VIII, Bezerédi-u. 19 (saját ház)

TELEFON:
JÓZSEF 4-24. SZ.

A legtökéletesebb és legjobb gépekkel felszerelt műintézet elfogad minden a reprodukáló szakba vágó munkák kifogástalan kivitelét. Különösen ajánlja rézbe marattott címke-készítményeit mindennemű ipari célokra.

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron



TELEFON:
JÓZSEF 4-24. SZ.

*Megrendelő!
Az iroda azért van,
hogy pénzt vigy oda.
„Az idő pénz!”
Herbst jelszava,
Ne szólj sokat és
menj haza.
A kiszolgálás Herbst-
nél jó és pontos,
És ez a megrendelő-
nél fontos.*

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre



MUVÉSZI KIVITELV
RAJZOK ÉS

KÜSEK

KÖNIG és BAYER-nél
BUDAPEST, VII. KAZINCZY-U. 32.
4-83: TELEFON: 4-83.

MINTÁK, AJÁNLATOK ÉS VÁZLATOK DIJ-
MENTESEK. FELVÉTEL HÁZON KIVÜL IS

Tömöntvény-alátétek.

I. Szorítókapcsok (facette) és ürpótlók,
pontos kidolgozásuk folytán a legelterjedtebbek és legkedveltebbek



Kvartoldal: 4 sarok-, 2 középszorítókapocscsal és ürpótlókkal.

TELJES TÖMÖNTVÉNYALÁTÉT-KÉSZLETEK:	Márka
B I: 4 8° oldalhoz a 11 17 cm sarokszorítókapcsok, ürpótlók	33.50
B II: 8 8° " " a 11 17 cm " " " "	67. —
B III: 16 8° " " a 11 17 cm " " " "	134. —
B IV: 4 4° " " a 17 22 cm sarok- és középszorító, " "	59. —
B V: 8 4° " " a 17 22 cm " " " "	118. —
B VI: 4 folió " " a 22 34 cm " " " "	109. —

AZ ALÁTÉT-ÜRPÓTLÓK EGYSÉGÁRAI:

„Blanco” alátét ürpótlók 1000 négyzetcentiméternyi felülethez	25. —
Sarok- és középszorítókapcsok darabja, 4x4 cicerős.....	—70
8x12 cicerős.....	1. —

II. Csatornás vasalátétürlapok,
mindenféle nagyságban és rendszerben gyártva. - Árak:
négyzetcentiméterenként 3 pfg. — 3 cicerős szorítókapocsa 35 pfg.
4 cicerős szorítókapocsa 40 pfg. — uj hajócskák, darabja 55 pfg.

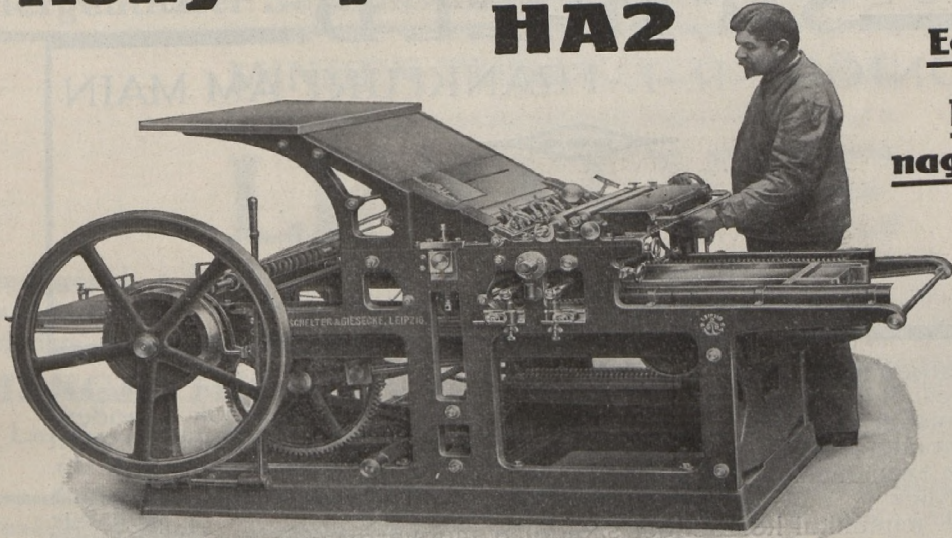
Kempewerk-gépgyár, Nürnberg

Különlegességei: tömöntődei, chemigrafiai és galvanoplasztikai
gépek és a nyomtatóiparban használatos mindennemű vasanyagok.
Magyarországi képviselő: GOLDSTEIN ADOLF grafikai szaküzlet,
Budapest, VII., kerület, Kazinczy-utca 32. szám. Telefon 23-41.

Könyvnyomdai gyorsajtó HA2

Egyszerű!

**Előnyei
nagyszerűek!**



Oránként 1900 iv
nyomása erejéig.

Papirnagyság
50x70 cm

Szedés 48x65 cm

Helyszükség
1,490x2,790 m

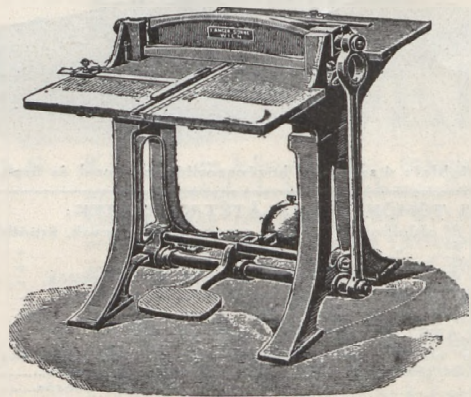
Önsúly 1800 kg

Bruttó súly
2200 kg

J. G. Schelter és Giesecke, Leipzig

Vezérképviselő: POLLÁK MÓR, Budapest V, Géza utca 3 I/1

Josef Anger & Söhne
GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
WIEN-HERNALS, HAUPTSTR. 122



Szállít legujabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papirgyárak, könyvkötők, üzleti könyveket készítő gyárak, dobozgyártók részére legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel. Magyarországi képviselő

Silberer Adolf, grafikai szaküzlet Budapest, VII, Akácfa-utca 45. Telefon 152-11

CINKOGRAFIAI
S MŰINTÉZET S
KOBLINGER
GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
CSENGERY-UTCA 22.
TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENMŰ KLISÉKET MŰVEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALAMINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉSEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSIT

STEMPEL D.

BETŰÖNTŐDE • R.-T. • FRANKFURT AM MAIN



RÉZLÉNIAGYÁR

Gyártja a Mergenthali szedőgépbefűt kézi szedésre való használatra. Galvanoplasztika. Vésnöki intézet. — Kiválóan szép és praktikus újdonságok a modern nyomdai munkák kiviteléhez, úgymint. könyv-, akcicens-, körlevél- és írott betűkből, iniciálék, körzetek, ornamentek, díszítések, polytypok, vignetták stb. Több ötszáz személynél foglalkozásban. Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez.

Költség-ajánlattal és mintákkal készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselőt
SILBERER ADOLF, grafikai szaküzlet
BUDAPEST, VII, Akácfa-utca 45. Telefon 152-11

**MASCHINENFABRIK
AUGSBURG-NÜRNBERG**

Augsburgi körforgógépek és gyorsajtók.

Kitünő előnyük legegyszerűbb alkotás,
legnagyobb gyorsaság és kiváló biz-
tonság. — Eddig szállított mennyiség
10300 db körforgógép és gyorsajtó.

Képviselő Ausztria-Magyarország részére

Josef POLACSEK, Wien,
IV. kerület, Belvederegasse 3. sz.



BND



**WOLFFER
MOR
BUDAPEST-VIII-KER
HUNYADY-UTCA-32
KÜSTGYAR
TELEFON-JÓZSEF
552-ALAPITVA-1863**

Mergenthaler Setzmaschinen-Fabrik G. m. b. H. Berlin, N. 4.

MINDEN TUDAKOZÓDÁSRA

az a felelet és a szakemberek bizonyítják, hogy a

LINOTYPE

szedőgépek a legelőnyösebbek és teljesítő képességük minden szedésnél a leg-
gazdaságosabb. A 8-féle típus nagy választéka és a folytonos újítások, javítások
minden üzemhez alkalmassá teszik a Linotype-szedőgépet. — Mivel pedig a

MERGENTHALER-FÉLE KOMPLETT-BETÜÖNTŐGÉP

a Linotype matricáival teljesen azonos kéziszedéshez való betüket önt, minden
jó szakférfiu csak Linotype-szedőgépet rendel.

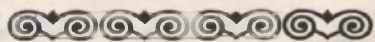
Vezérképviselet: Ausztria-Magyarország és az összes Balkán államok részére:

Gutenberg-Haus Gebr. Geel, grafikai szaküzlet

Wien VII, Lerchenfelderstrasse 37 **MAGYARORSZAGON KÉPVISELI: KRAMMER**
LIPÓT, BUDAPEST, VI, BAJNOK-UTCA 26. SZAM

Távíráti cím: Geel Wien Fiókok: Budapest, Prága

HENGERÖNTŐ-MŰHELY LAPOS ÉS KÖR-
FORGÓ-GÉPEKHEZ. OLCSÓBB ÉS JOBB
AZ OTTHONI ÖNTÉSNEŁ



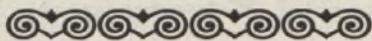
Első magyar könyv-
és könyomdai festék-
és hengeranyag-gyár

Berger és Wirth

Budapest, IX. ker., Márton-utca 19

Telefon: József 6-35

Ujság-, diszmű-, illusztráció-,
mű- és mindenfajta szines
festékek, kencék, bronzok a
grafikai iparágak számára.
"Bianka", "Patent" és "Vik-
toria" hengeranyagok koc-
kázott és sima táblákban.



TÖRZSGYÁR: LIPCSE, FIÓKGYÁRAK:
BARMEN, BERLIN, SZENTPÉTERVÁR,
FLORENZ, PÁRIS, LONDON, NEWYORK

HERMANECI PAPIRGYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, GYÁR-U.38



GYÁRT: FINOM, FAMENTES
IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ-
ÉS SZINES PAPIROKAT, STB.
ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

Ne vásároljon semmiféle

*Ha bármilyen
gépjavitásra
van szüksége
szólítsa fel a
József 11-91
telefonszámot*

perforálógépet, perforálóléniát, számláló és számozógépet lábhajtásra, kézi számozókészüléket, jegynyomó-, számozó- és füzőgépet, sodronyt, vágógépet, karton- és papirlemezvágóollót stb., mielőtt árajánlatot nem kérne a

Herrmann és Karig gépgyártól

Budapest, VIII. kerület, Mária-utca 24-26. szám

RÉZLÉNIAGYÁRTÁS, TÖMÖNTÖDE
ÉS NAGY MECHANIKAI MŰHELY

ELSŐ MAGYAR **B**ETÜÖNTÖDE

Dus raktárt tart magyar
és minden idegen éke-
zetűkönyv-és cimbetük-
ből, valamint körzetek,
rézléniák és különféle
felszerelési anyagokból.

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, VI. KERÜLET,
DESSEWFFY-UTCA 32.
TELEFON 23-70. SZ.

GALVANOPLASZTIKA, ÓLOMZÁR-
GYÁRTÁS ÉS BÉLYEGZÖMETSZÉS

Teljes könyvnyomdai
berendezések — gyors-
sajtókkal egyetemben —
a legjutányosabb felté-
telek mellett, rövid idő
alatt foganatosítottak.

EGYETEMES TABELLAALAPZAT, CZETTEL ÉS BENDTNER SZABADALMA

JULIUS KLINKHARDT BETÜÖNTŐDÉJE ÉS RÉZLÉNIÁ-GYÁRA LEIPZIG

LIEBIGSTRASSE 4-8

Modern és izléses betűk, körzetek stb. elismert elsőrendű kemény anyagokból. Tömöntőde, galvanoplasztika, bélyegmetszés, rézléniagyár, vésnök, tézet, szerszámgyár

Mintakönyveket szívesen küldenek a cég magyarországi képviselői

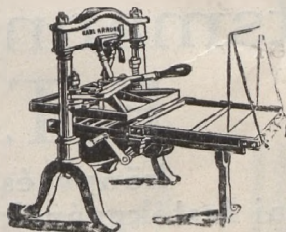
GROSZ ÉS KALLÓS

GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 9

TELEFONSZÁM 130-31

Nyomdaberendezések minden nagyságban a legrövidebb idő alatt eszközöltetnek

KRAUSE

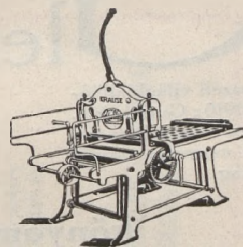


Könyvnyomdai
kézisajtók

Kemigrafiai mű-
intézetek részére
is ajánlatos

Karl Krause gépgyár **Leipzig 13**

Képviselet: KAUFMANN GYULA grafikai szaküzlete,
Budapest, VII., Kertész-utca 48. szám. Telefon 75-48



Könyvnyomdai
kézi emeltyűs
sajtók vasból

Kitűnő szerkezet
Ruganyos
a nyomás

AUTOTIPIA
FOTOTIPIA



Készít horgany- és rézmaratásu kliséket a legszebb kivitelben. Házonkívüli felvételeket, úgymint építmények, gépek, tájképek, festmények és iparművészeti tárgyakról a legjutányosabb árak mellett.

TELEFON 679

FOTOLITO-
GRAFIA

TELEFON 679

LESSING-ANTIQUA

MINT KÖNYV- ÉS CÍMIRÁS ELSŐRANGU

WILHELM WOELLMER'S

BETÜÖNTŐDÉJE ÉS RÉZLÉNIAGYÁRA / BERLIN SW 48

Gleitsmann

Brüsszeli világkiállítás-
son 1910: Grand Prix.
Turini világkiállítás-
on 1911: versenyen kívüli
jurytag.

E. T.

könyv- és
könyomdai festékgyárak
Budapest

Különlegesség: gyorsan száradó fekete fes-
tékek. Könyvnyomáshoz: CITO. Könyomás-
hoz PERFEKT. A festékek több minőség-
ben és különféle árakban kaphatók. Színes
festékek. Kencék. „Saxonia“ hengeranyag.



Képviseli: Tanzer Miksa, grafikai szaküzlet
Budapest, VII, Akácfa-utca 50. Telefon 13-70

DR. WEINWURM-ANTAL

BUDAPEST, IV. KÁROLY-UTCA 3. 212

ALAPÍTÁTOTY
1864

TELEFON SZ.
1700

KÉSZIT
CINKOGRAFIAI
CHROMO-
AUTOTIPIAI
KLISÉKET

LEGGONDOSABB
KIVITELBEN



HÁZONKIVÜLI
FÉNYKÉP-
FÖLVÉTELEKET

OLAJBETÉPMENYEK
IPAR-
TÁNCYAN, ÉPÜLC-
TEREK ÉS BELSŐ DE-
RENDEZÉSEKRŐL.



ELSŐ
MAGYARORSZÁGI

FÉNYKÉPÉSZETI

CINKOGRAFIAI

SOKSZOROSÍTÓ
MŰINTÉZETE

ŐRÖK ELŐRŐRŐR
KISŰRŐRŐR.

KÁROLY-UTCA 3. szám BUDAPEST KÁROLY-KÖRUT SAROK

MODERN KÖNYVKÖTÉSZET ÉS ARANYOZÓ MŰINTÉZET

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

BUDAPEST, VI, DESSEWFFY-UTCA 43. SZÁM. TELEFON 54-46

Admiral! Utolsó ujdonság!

A legsikerültebb betüöntődei termék! Előkelő
metszése és formája miatt rendkívül hatásos!

Wilhelm Woellmer's betüöntődéje
és rézlénia gyára : Berlin SW 48

MEGHIVÓ

DR. HAÁZ ISTVÁN (IFJ. HOMBÁR MIHÁLY, SATYR, STEPHANUS) BOHÓZATIRÓ,
MÉLTÓSÁGOS SZÉKELY FERENC M. KIR. UDVARI TANÁCSOS ÚR ÉS A
BORSSZEM JANKÓ KAGÁL IRODALMI TÁRSASÁGA TISZTELETÉRE

1913 MÁRCIUS 15-ÉN, SZOMBATON D. U. 4 ÓRAKOR

A FOLIES CAPRICE IGAZGATÓSÁGA SZÍVES KÉSZSÉGÉBŐL, A TELJES
MŰVÉSZI SZEMÉLYZET KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

ZÁRTKÖRŰ MAGÁNJELEGŰ KÜLÖN ELŐADÁST

RENDEZ A FOLIES CAPRICE SZINPADÁN, VI. RÉVAY-UTCA 18. SZÁM ALATT,
MELYRE T. CIMEDET MÉLY TISZTELETTEL MEGHIVJA.

E külön előadáson csakis a meghívott
hölgyek és urak jelenhetnek meg.

Színre kerül az évad legnagyobb sikerű
két bohózata: A menyasszony leánya és a
Szégyen, gyalázat! ROTT Sándor főrendező
fellépésével.

Az előadást Dr. Molnár Jenő úr, a Borsszem
Jankó felelős szerkesztőjének szabad előadása
előzi meg.

Megjelenés utcai ruhában. A nézőtér összes
helyei az érkezés sorrendjében foglalhatók el.

Ez a meghívó két személy részére belépőjeggyül szolgál.

AZ ELŐADÁS MŰSORA
A TÚLOLDALON



QUITT.MIKSA

ÉPÜLET- ÉS BUTOR-ASZTALOS



Vagyok bátor fizs-
telettel értesíteni a
becses Cimet, hogy
több mint 25 év óta
fenálló műhelyemet
saját házamba he-
lyeztem át, a hol
butorraktári is ren-
deztem be. Különös
súlyt helyezek arra,
hogy raktáramban
mindig a legszebb
és legjobb butorok
legyenek kiállítva,
amelyeket a bel- és
külföld hírnevesebb
művészeivel tervez-
tek és a saját fel-
ügyeletem mellett
készülnek el. Igen
kérem, hogy becses
látogatásával meg-
tisztelni kegyesked-
jék és vagyok a leg-
mélyebb fizsletelettel

QUITT M.

BUDAPEST, VIII. KER. MIKSÁTH
KÁLMÁN-TÉR 42. TELEFON 9-24

Tervezte: Pap Ferencz

Jelgic:
Előre!

Meghívó

A Budapesti Testedzők
Egyesülete terézvárosi
csoportja 1913 április
2-án Maros Zsigmond
táncz-intézetében (VI,
Rózsa-utca 3. l. em.)
saját pénztára javára

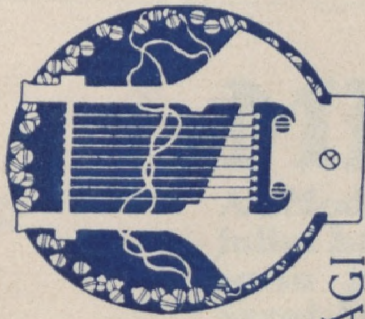
táncz- estélyt

rendez, melyre fizsített
czimet és b. családját
fizsletelettel meghívja a
rendezés. / Kezdetre
este 9 órakor. / Belépő
díj személyenként 80 f.
családjegy (2 nő és 1
férfi) 2 kor. / Jegyek
előre válthatók a cso-
port helyiségében és a
rendezés tagjainál. /
Felülfizetéseket köszö-
nettel fogadunk és a
"Testedző"-ben nyug-
tázzuk. / Legközelebbi
mulatság május 24-én

Olvasd
és add
tovább

Tervezte: Kőszeghy Ferencz





**A MAGYARORSZÁGI
MUNKÁS-DALOSSZÖVETSÉG
HANGVERSENYE 1913 MÁRCIUS
HÓ 23-ÁN A NÉPOPERÁBAN**

Karnagy: Müller
Károly zenetanár.
Zongorán kísér:
Reiner Frigyes,
a Népopera kar-
nagya.

.....
**MŰSOR ÁRA
TIZ FILLÉR**

1. **Wagner: Lohengrin, előjáték.**
*Előadja a Népopera zenekara. Karnagy: Márkus
Dezső igazgató.*
2. a) **Kirchner: Jeltege.**
b) **Pogatschnigg: Szabadságdal.**
Előadja a Szövetség énekkara.
3. **Versek.**
Elmondja Balassa Jenő, a Vigszínház művésze.
4. a) **Pacius: Finn dal.**
b) **Révfy: Titán vagy, nép.**
Előadja a Szövetség énekkara.
5. **Rossini: Aria a Sevillai borbélyból.**
Előadja Adler Adeltina, a Népopera művésznője.
6. **Grieg: Uj föld felé.**
*Magyar szövegét írta Csizmadia Sándor. Zene-
karkísérettel előadja a Szövetség énekkara.*
7. a) **Haselmanns: Ima.**
b) **Schinäcker: Mazurka.**
Előadja Revere Gy., a Népopera hárfaművésze.
8. a) **Méder: Harangoznak . . .**
b) **Rouget de l'Isle: Marseillaise.**
Előadja a Szövetség énekkara.



Nemzetközi-Czimiroda

Rosenzweig
József és Fiai
Alapítva 1869



Círoszámla: Magy. Bank
és Keresk. R.=T.=nál és a
Pesti M. Keresk. Banknál

Mielőtt alanti sorainkat saját érdekében elolvassa, tisztelettel értesítjük, hogy minden üzletért, amit az Ön közvetítésével kötünk, az elért ár után 10–20% jutalékot adunk. Tehát Ön minden utánjárás nélkül jövedelemre tehet szert. Továbbá minden céget, aki az Ön közvetítése útján nálunk rendel – habár a nyomatványokat nem is Önnél készített – az elért ár után 5–10% jutalékot adunk. Természetes, olyan cégek után, kik már vevőink, nem adunk jutalékot, különben azt már az illető cég is megmondja. Ismételten bátorodunk b. figyelmét cégünkre felhívni. Hallomásból is ismeretes Ön előtt, hogy e téren egyedül csak mi vagyunk képesek m. t. vevőinknek csakis eredeti hivatalos uton és pedig kereskedelmi és iparkamarák útján, valamint a hatóságoktól beszerzett cimanyaggal szolgálni, melyet megbízhatólag az utolsó napig beérkezett legújabb címekkel együtt tartunk nyilván.

Budapesten V
Arany János-
utca 18. szám



Magyar kir. postataka-
ékpénztári csekk számla
10.270, Clearingforgalom

Tervezte: Lemberger Ferenc

MEGHIVÓ

A „Modern Ifjak Társasága” 1912. évi július hó 31-én (vasárnap) a szegénysorsu tüdőbetegek javára, Rákosszent-Mihályon özv. Biró Jánosné vendéglőjénck összes helyiségeiben világpostával, díjtékézással, cabarettel és tánccal egybekötött zártkörű

NAGY NYÁRI MULATSÁGOT

rendez, melyre t. címet és b. hozzátartozóit meghívja a rendezőség. Kezdeté délután 3 órakor. Belépőjegyek árai: Személy-jegy előre-váltva 1.–, a pénztárnál 1.20 kor.

Tervezte: Lachmann Henrik.



KOBLINGER · GYULA · BUDAPEST

CINKOGRÁFLAI MŰINTÉZET
BUDAPEST · VII · CSENGERY-
UTCA · 22 · TELEFON · 14-61 · SZ.



KÉSZIT MINDEN-
NEMŰ KLISÉT A
LEGJOBB S LEG-
SZEBB KIVITEL-
BEN. OLCSÓ ÁR

BUDAPEST, 191.....

Tervezte: Preller János

WOTTITZ VILMOS BUDAPEST

AUTOTIPIA
FOTOTIPIA
FOTOLITO



FOTOCINKOGRÁFIAI MŰINTÉ-
ZETE BUDAPEST, KOSSUTH
LAJOS-UTCA 1. TELEFON 679

BUDAPEST, 191.....

Tervezte: Preller János





KLISÉKET
KÉSZÍTŐ
MŰINTÉZET

WOTTITZ MANFRÉD

Budapest, V, Bálvány-utca 12. Telefon 18-99.
Dombornyomásokhoz való stanznik, fototípiák,
kemigrafiák, autotípiák, klisék három- és négy-
szinű nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kívül



FŐKÉPVESELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
BUDAPEST, VI, DÉVAI-UTCA 21. SZÁM

HORVÁT LAJOS

GRAFIKAI SZAKÜZLETE · BUDAPEST

VI. DÁVID UTCA 8 · TELEFON 123-09

VEZÉRKÉPVESELETEK: BETÜK: BAUERSCHÉ GIESSEREI · RÉZ-
LÉNIÁK: ZIEROW & MEUSCH · NYOMDAGÉPEK: A. HÖGENFORST
GYORSSAJTÓK: MASCHINENFABRIK JOHANNISBERG · ELVÁLLAL
TELJES NYOMDA BERENDEZÉSEKET · ÁLLANDÓ NAGY RAKTÁR
ÚJ ÉS HASZNÁLT GÉPEKBEN, SZERELVÉNYEKBEŒ, ANYAGBAN

SÁR, ZELINKA ÉS TÁRSA

Budapest, X. kerület,
Halom-utca 12. szám
Telefon József 1900

Vesz mindennemű papírhulladékot papírgyártási célra. Szállít
mosott és fertőtlenített géptisztító rongyot előnyös árban!

A világ legrégebb, leghíresebb és legnagyobb nyomdai festékgyára

Lorilleux Ch. és Társa

Iroda és raktár: Budapest IV, Ferenc József-rakpart
27. szám. Telefon 37-58 és 93-29.

Alapítva 1818. évben.
13 gyár és 60 lera-
kat az egész világon.
Az 1899. és 1900. évi
párisi világkiállításon
versenyen kívüli jury-
tag. Grand Prix: St.
Louis 1904, Lüttich
1905, Milano 1906 és
Brüsszel 1910. évben



Magyarországi gyár: BUDA-
FOKON, Budapest mellett.

Fekete és színes festékek a kö- és könyvnyomdai, könyv-
kötészeti és valamennyi grafikai szakma részére. Arany-
és ezüsfestékek. Másolófestékek. Hengeranyagok és azok
öntése. Kencék. Preparált papírok könyomdák részére.

BAUER

FRANKFURT A. M. ÉS BARCELONA

ALAPITVA 1837

**A LEGRÉGIBB ÉS LEGSZÁLLÍTÓ-
KÉPESEBB BETÜÖNTŐDE**

**300 MUNKAS ÉS HIVATALNOK • LEGMAGASABB
KITÜNTETÉSEK: ÁLLAMI-ÉREM, GRAND PRIX STB**

Vezérképviselő Magyarországra részére:

HORVÁT LAJOS, BUDAPEST, VI. DÁVID-UTCA 8